

KVINNLIG REKTOR
Stort stöd för
Pam Fredman s 4-7

BÄTTRE BETALT
Kvinnorna
snart ikapp s 9

GU:S GERILLALEDARE
Han ska lära oss att
kommunicera s 21

GU JOURNALEN

NYHETER FRÅN GÖTEBORGS UNIVERSITET



Han valde den svenska modellen

Gott lagarbete krävs för att klara utmaningarna

Prorektor har ordet **VI ARBETAR FLITIGT** vidare med universitetets strategiska plan för 2007–2010. Vi hade ett tvådagars dekanråd i slutet på januari där vi diskuterade framtiden för Göteborgs universitet och vad som är viktigt att fokusera på den närmsta fyraårsperioden. Universitetsstyrelsens ordförande och vice ordförande besökte oss i slutet av vårt möte och var mycket positiva till resultatet och det goda klimat som rådde i gruppen.

Sedan dess har jag och min arbetsgrupp varit ute och besökt alla fakulteter, UFL, UB och studenterna för att informera om hur vi arbetar och för att få in fler synpunkter på vad vi tycker är viktigast framöver. En hel del arbete kvarstår både för oss och för universitetsstyrelsen inför ett beslut i styrelsen den 8 juni. Fram till dess är vi öppna för såväl positiva som negativa kommentarer, men ser fram emot konstruktiv kritik för att kunna komma i mål med vårt arbete.

UNDER RESANS GÅNG arbetar vi med en dialog och analys av vår omvärld. Vi har insett att vi måste bli än skickligare framöver och arbeta mer med uppföljning och omvärldsbevakning. Det arbete som startades under dåvarande vicerektor Sven Lindqvist med att följa upp hur det går med extern forskningsfinansiering för Göteborgs universitet blir allt viktigare för att kunna fatta strategiska beslut. Vi har hittills förstärkt forsknings- och innovationsservice för

att ha bättre kontakter med forskningsfinansiärer, förbättra uppföljningen och ge mer hjälp med ansökningar, kontrakt med mera, men det finns säkert mer att göra som kan stödja oss i arbetet med att öka vår konkurrenskraft.

Häromdagen var jag på en konferens där jag tog del av projektet *Framtidens Universitet* som drivs av Kungliga Ingenjörsvetenskapsakademien. Även om viktiga delar av universitetsvärlden saknas i deras perspektiv, så har de arbetat med många övergripande frågor som är giltiga för alla universitet. Två synpunkter kom tydligt fram – att vi sannolikt aldrig kan räkna med någon större ökning av basresurser och att ledarskapet måste stärkas. Det poängterades också från kollegor från flera utländska universitet.

APROPÅ LEDARSKAP så läste jag för inte så länge sedan friidrottstränaren Yannick Tregaros bok *Hopp och kärlek*. Det fanns mycket tänkvärt i boken om förhållandet mellan individer och om samarbete i ett friidrottslandslag. Han menar att man länge varit duktig på att utveckla individer inom friidrotten, men att individerna nu tränas i lag som gör att när det går bra för individen så stärker det alla i laget och tvärtom. Är det egentligen inte så det borde vara för oss också? Inom universitetet har vi länge varit duktiga på att utveckla individer och hela vårt meriteringssystem för doktorander och forskare går ut på det. Men läget har ändrats och forskningsfinansiärerna ger oss medel för starka

forskningsmiljöer med mera, där individerna måste samarbeta såväl inom sitt ämne som över ämnesgränser. Vi måste arbeta för att utvecklas till lag där alla olika kategorier känner att de kan bidra, utvecklas tillsammans och där tankar om helhetssyn och vikten av att må bra för att kunna prestera väl ska hänga ihop. Yannick menar att genom att lära känna varandra, vara goda vänner och trivas tillsammans får man tålamod i motgång och ödmjukhet i medgång, vilket utmärker ett gott lagarbete.

DEN 30 MARS beslutade universitetsstyrelsen att föreslå Pam Fredman till regeringen som ny rektor från 1 juli. Jag har arbetat tillsammans med Pam med olika uppgifter under många år, och under de senaste åren mycket intensivt i ledningsrådet och i olika utredningar. Både Kerstin Norén och jag ser fram emot att arbeta tillsammans med Pam på rektorsnivå och kommer att göra vårt allra bästa för att Pam ska känna sig välkommen och fungera väl i sin nya roll.

Margareta Wallin Peterson
PROREKTOR



Engelska som lingua franca inte självklart

Redaktionen **MYCKET AV DETTA NUMMER** handlar om jämställdhet. Vi har undersökt hur många kvinnliga prefekter det finns vid GU och konstaterar att ingenting hänt på nästan tio år. Men vi är varken bättre eller sämre än andra universitet. Siffrorna ska nog tas med en nypa salt eftersom jämställdheten på många håll ändå gått framåt. Kvinnor får allt bättre betalt och högre befattningar. Inte minst det senaste rektorsvalet, då två kvinnor lyftes fram som de starkaste kandidaterna, visar att kvinnornas ställning inom akademien har stärkts. Att det finns alltför kvinnor inom grundutbildningen tyder på att vi i framtiden kommer att få ett motsatt jämställdhetsproblem. Men det finns också siffror som pekar åt motsatt håll. Inom administrationen drar männen ifrån lönemässigt.

Det känns glädjande att GU som för-

sta lärosäte i Sverige snart får en språkpolicy. I takt med Bologna-processen och ökad internationalisering kommer fler kurser att vara på engelska. Vi går mot en framtid då kraven på tvåspråkighet ökar vilket i sin tur ställer krav på goda kunskaper i både svenska och engelska. Vi vill gärna tro att vi är så bra på engelska men de flesta både uttrycker sig och tänker sämre på ett främmande språk. Här behövs det sannolikt språkstöd och ett stort utbud av språkkurser, bland annat i hur man blir bättre på att undervisa på engelska.

När engelska är så dominerande, vad händer då med andra språk? För inte så länge sedan var det självklart att åtminstone något så när kunna både tyska och franska. Idag sjunker kunskaperna i dessa språk oroväckande. Det vi normalt kallar den globaliserade världen innebär alltså en paradox: sam-

tidigt som hela världen öppnas för oss verkar vi alltmer fokusera intresset på enbart den engelskspråkiga världen. Men en alltför ensidig fokusering på ett kulturområde kan straffa sig: engelska som lingua franca kan inom 10–20 år utmanas av stora språk som spanska och kinesiska och i Europa är tyska och franska fortfarande viktiga.

Vi välkomnar Pam Fredman som ny rektor. Du kan läsa mer om henne i detta nummer. Vi hoppas också kunna göra en längre intervju med henne när regeringen gett sitt klartecken.

Vi önskar er en trevlig läsning. I maj blir det ett specialnummer av GU Journalen som helt kommer att ägnas Arbetsmiljöbarometern.

Allan Eriksson
Eva Lundgren

GUJ

april

GU JOURNALEN ÄR EN PERSONAL- OCH NYHETSTIDNING
FRÅN GÖTEBORGS UNIVERSITET

chefredaktör & ansvarig utgivare

Allan Eriksson/Tel: 773 1021
allan.eriksson@adm.gu.se

biträdande redaktör & stf. ansvarig utgivare

Eva Lundgren/Tel: 773 1081
eva.lundgren@adm.gu.se

frilansreporter

Kajsa Asklöf/Tel: 773 5708
kajsa.asklof@adm.gu.se

repro

Mattias Jacobsson

fotograf

Göran Olofsson/Tel: 773 2929

layout/grafisk formgivning

Anders Eurén

medverkande skribenter

Viveca Bladh, Kerstin Norén, Henrik Axlid, Birgitta Forsman, Gunhild Vidén och Katarina Saltzman

korrektur

Robert Ohlson, Välskrivet i Göteborg

adress

GU Journalen, Göteborgs universitet
Box 100, 405 30 Göteborg. Fax 773 4354

e-post

gu-journalen@gu.se

internet

http://www3.gu.se/aktuellt/gu-journalen

tryck

Tryckeri Kompendiet AB, Göteborg.
Tidningen trycks på miljövänligt papper som uppfyller kraven för Svanen.

upplaga

6 400 ex

utgivning

6 nummer/år. Nästa GU Journalen utkommer i juni.

manusstopp

24 maj 2006

adressändring

Gör skriftlig anmälan till redaktionen. För obeställt material ansvaras ej. För ej signerat material ansvarar redaktionen. Citera gärna, men ange källan. ISSN 1402-9626

omslag

Deliang Chen.

Foto: Hillevi Nagel



GÖTEBORGS
UNIVERSITET



Männen basar över institutionerna

Trettio procent av prefekterna vid Göteborgs universitet är kvinnor. På nästan tio år har inget hänt, visar GU Journalens kartläggning.

AV FEMTIO PREFEKTER är 15 kvinnor, alltså precis 30 procent. För nio år sedan var andelen 29 procent. Trots att fler kvinnor har blivit professorer och fått högre befattningar verkar det inte ha slagit igenom på prefektnivån.

– Nej, det är inget tillfredsställande resultat om man ser det utifrån ett jämställdhetsperspektiv, säger jämlikhetssekreterare Pia Götebo Johannesson. Men i våra gemensamma handlingsplaner står det att vi ska stimulera kvinnligt ledarskap inom akademien och det är därför en universitetsgemensam angelägenhet att så sker. Så visst finns det hopp för framtiden. Fakultets- och institutionsledningarna måste också vara tydliga i sina jämställdhetsmål och analysera både hinder och framgångsfaktorer för jämställdhetsarbetet.

GU JOURNALEN har gått igenom alla institutioner vid universitetet och skillnaderna är stora mellan olika fakulteter. Medan den Samhällsvetenskapliga fakulteten är mest jämställd när det gäller prefekter ser det sämre ut på Handelshögskolan och Naturvetenskapliga fakulteten.

Gunilla Bornmalm-Jardelöw är prorektor på Handelshögskolan. Där finns för tillfället inte en enda kvinnlig prefekt.

– Prefektarbetet har förändrats och handlar numera mycket om att driva verksamheten vid en institution. Det innebär att prefekten allt oftare är professor. Då finns det helt enkelt fler män att välja bland.

Gunilla Bornmalm-Jardelöw är dock övertygad om att andelen kvinnor kommer att öka inom en ganska snar framtid. För ett år sedan startade Handelshögskolan en ledarskapsutbildning som främst lockat kvinnor, vilket visar att kvinnor är intresserade av den här typen av uppdrag.

– **DET FINNS ALLTFLER** kvinnliga studenter, snart tar de över forskarutbildningen och sedan kommer de att ta över forskningen. På sikt kommer det att leda till ett omvänt jämställdhetsproblem vid högskolan.

Staffan Edén, GU:s rektorsråd för jämställdhets- och jämlikhetsfrågor, delar uppfattningen om att kvinnorna alltmer kommer att ta över den högre utbildningen.

Det är på fakultets- och institutionsnivå som det konkreta ansvaret för jämställdhet bör ligga, menar han, eftersom

det är där beslut om anställningar och rekrytering fattas.

– Alla fakulteter och institutioner har fått i uppdrag att göra jämställdhetsplaner med konkreta mål som ska följas upp varje år. Då kan man bocka av vilka mål som nåtts och också ta reda på varför man kanske inte lyckats i vissa fall. Att jämställdhetsarbetet inte går framåt snabbare tror Staffan Edén kan bero på strukturella problem som är svåra att påverka.

– Vi har exempelvis ett regelverk när det gäller tillsättande av högre lärartjänster där kraven är strikta och formella, vilket i sig är bra, men kanske inte lämpligt ur ett jämställdhetsperspektiv. Kanske borde universitetet gå samman för att kräva en översyn av dessa regler?

Det finns flera viktiga jämställdhets- och jämlikhetsfrågor som universitetet inte riktigt tar tag i, påpekar Staffan Edén, exempelvis frågan om varför vissa grupper inte går vidare till högskolestudier.

– Vi har också en del mål som är meningslösa eftersom vi inte kan nå dem, exempelvis när det gäller andelen kvinnliga professorer.

EN FÖRKLARING TILL de få kvinnorna på ledande befattningar är att antalet rekryteringstjänster har minskat sedan 1990-talet. Det påpekas bland annat i Högskoleverkets rapport *Forskarutbildning och forskarkarriär – betydelsen av kön och socialt ursprung*.

– Man brukar tala om det läckande röret, att kvinnor på väg till toppen av karriären faller ifrån, förklarar Pia Götebo Johannesson. Här kan man bara spekulera om orsakerna. Är det ledarskapets villkor eller något under forskarutbildningen som gör att kvinnor inte går vidare?

Samhällsvetenskapliga fakulteten är den enda med lika många kvinnliga som manliga prefekter. Där har man bland annat gett kvinnliga lektorer möjlighet att gå ner i tjänst för att kunna meritera sig. Dessutom har fakulteten utlyst särskilda post doc-tjänster för unga nydisputerade forskare.

– Jämställdhet handlar mycket om vilja, menar Staffan Edén. Det räcker inte med att sätta igång ett projekt och sedan tro att allt är bra. Jämställdhetsfrågorna måste ständigt aktualiseras. Även om det stora arbetet måste göras på fakultets- och institutionsnivå finns det självklart sådant vi kan göra på central nivå, exempelvis den utbildningsomgång för fakulteternas och institutionernas jämlikhets- och jämställdhetsombud som nyligen startat.

Eva Lundgren
Allan Eriksson

innehåll

- 3 Få kvinnliga prefekter**
Samma nivå som för tio år sedan
- 4–7 Pam främsta kandidaten**
Men rekryteringsprocessen ifrågasätts
- 8 Unik policy för språk**
Både engelska och svenska ska stärkas
- 9 Kvinnliga professorer tjänar mer**
Men fortfarande skiljer det 15 procent mellan könen
- 10 Höga krav lönar sig**
Statsvetenskap får toppbetyg
- 11 GUJ kollar på film**
En ny generation filmregissörer
- 12–13 Efter kulturrevolutionen**
Deliang Chen valde Sverige
- 14 Försiktig förändring**
Sigillet tar form
- 15 Forskaren som företagare**
På Tjärnö får du hjälp
- 16–17 Artikelserie om stress**
Fler mål ökar tidspressen
- 18–19 Fria ord**
Kalkylen för Agresso håller inte
- 20 Stafettpinnen**
Om människan i landskapet
- 21 Vetenskapens ambassadör**
Ilan Chabay ny gästprofessor
- 22 Sviktande språkkunskaper**
Om språkens framtid
- 24 Gästkrönikan**
Birgitta Forsman om vikten av kritik

Pam blir första kvinnliga rektorn



Pam Fredman har gått från civilingenjör till professor i neurokemi. Nu föreslås hon bli rektor vid Göteborgs universitet.

Pam Fredman blir ny rektor för Göteborgs universitet.

Det föreslog GU:s styrelse den 30 mars vilket innebär att styrelsen går på samma linje som hörandeförsamlingen tidigare i vår.

Nu väntas bara regeringens beslut som kommer i början av juni.

– DEN BÄSTA PERSON jag någonsin jobbat med, säger Olle Larkö, prodekanus på Sahlgreiska akademien, om Pam Fredman.

– Hon har skapat ordning och reda inom akademien, vilket inneburit att vi fått arbetsro, och det har varit oerhört värdefullt, säger Olle Larkö. Hon är en person som har järnkoll på allt men som ändå inte lägger sig i detaljer, hon är prestigelös och glad och har en förmåga att se alla människor. Dessutom är hon morgonpig, vilket betyder att man kan få ett mejl från henne så tidigt som tio i sex på morgonen. Det tycker jag är bra, hon är helt enkelt en person som får saker och ting gjorda.

LOVORDEN ÄR MÅNGA för Pam Fredman som, om regeringen gör som styrelsen vill, blir Göteborgs universitets första kvinnliga rektor.

Hon är född 1950 och har, liksom nuvarande rektor Gunnar Svedberg, en civilingenjörsexamen i botten. Doktor i neurokemi blev hon 1979 och professor 1997. Vid Medicinska fakulteten har hon varit prefekt vid institutionen för klinisk neurovetenskap och propreses med

ansvar för forskningsfrågor innan hon 2003 blev chef för Sahlgreiska akademien. Det var en titel som, i samband med andra organisationsförändringar, ändrades till dekan 2004.

– NÄR PAM BLEV CHEF för Sahlgreiska akademien och jag ordförande för akademistyrelsen var ett av våra viktigaste uppdrag att hitta en organisation som stämde med lagen och förordningen, berättar Christina Rogestam. Akademien, som hade bildats 2001 genom en sammanslagning av den Medicinska, Odontologiska och alldeles nya Vårdvetenskapliga fakulteten, hade nämligen en organisation som Högskoleverket inte ville godkänna, eftersom man menade att den stred mot högskolelag och förordning. Det innebar ett tufft förankringsarbete att ändra organisationen så att den skulle stämma med regelverket, men förankring är å andra sidan något Pam är väldigt bra på.

UNDER PAM FREDMANS tid som chef har bland annat Sahlgreiska akademins tre fakulteter slagits samman till en gemensam nämnd med tre gemensamma råd, ett för vardera grundutbildning, forskarutbildning och forskning.

– Och antalet institutioner har minskat från sexton till sex, berättar Christina Rogestam. De stora förändringarna hade inte kunnat genomföras om inte Pam, tillsammans med Olle Larkö, arbetat med att förankra och diskutera. Pam är överhuvudtaget en klok person och

rasande rolig att jobba ihop med. Hon är också sådan att hon klarar av att lyssna på andra och ta intryck, samtidigt som hon ändå vet vad hon själv vill. Hon är en duktig pedagog, har ett stort intresse för etiska frågor och är engagerad både när det gäller forskning och andra frågor, exempelvis sådant som rör studenterna.

MIKAEL GUSTAFSSON, ordförande för Göteborgs universitets studentkårer, var en av dem som satt med i hörandeförsamlingen som valde Pam Fredman.

– Valet stod mellan två mycket duktiga personer, Kerstin Norén och Pam Fredman, så det var ingen självklar utgång, förklarar Mikael Gustafsson. Men eftersom studentkärerna vid akademien bara har gott att säga om Pam Fredman är det klart att vi är nöjda. Förutom att stärka universitetets forskningsprofil är en av de viktigaste frågorna för en ny rektor att se över vad vi vill när det gäller breddad rekrytering. Vilka studenter vill vi ha och vilken sorts utbildning ska de få? Jag tror att detta är frågor som Pam Fredman kommer att kunna ta sig an på ett mycket bra sätt.

GÖRAN BONDJERS, en av Sahlgreiska akademins initiativtagare och dess förste preses, är numera rektor för NHV, Nordiska högskolan för folkhälsovetenskap. Han anser att Pam Fredman är en mycket vetenskapligt kompetent person, klar och tydlig, och lätt att samarbeta med.

– Och inte minst viktigt är att hon är

duktig på att etablera kontakter utanför universitetet, menar Göran Bondjers. Jag ser bland annat fram emot ett mer utvecklat samarbete med NHV, den tredje högskolan i Göteborg, en samverkan som stått ganska still på senare år. Jag hoppas också att man inom organisationen inser att rektorsuppdraget är svårt så att Pam får det stöd som behövs. Man måste förstå att rektor är den person som representerar universitetet utåt och som måste agera både mot statsmakterna och på ett lokalt plan. Ibland står motstridiga intressen emot varandra och då måste man inom organisationen acceptera och stötta de beslut som rektor tar – även om det innebär att inte alla personer blir nöjda.

Eva Lundgren

fakta

Pam Fredman

Född 1950

Civilingenjör 1973

Filosofie doktor 1979 på avhandlingen *Structure and Function of Gangliosides*

Docent i neurokemi 1981

Professor i neurokemi 1997

Prefekt på institutionen för klinisk neurovetenskap 1995–1997

Vicedekanus, medicinska fakulteten 1997–1998

Propreses vid Sahlgreiska akademien 2001–2003

Chef för Sahlgreiska akademien 2003–2004

Dekanus vid Sahlgreiska akademien 2004

Andra uppdrag

Ordförande, European Society of Neurochemistry, 1996–2001

Styrelseledamot, International Society of Neurochemistry, 1995–1999

Styrelseledamot, Federation of European Neuroscience, 1996–2001

Ledamot, Hjärnfondens vetenskapliga nämnd, 1996–2001

Styrelseledamot, nationella nätverket för neurovetenskap, 1997

Ledamot, anslagskommittén Vetenskapsrådet Medicin, 1995

Styrelseledamot, Vetenskapsrådet medicin, 1999–2003

Ingår i Editorial Board of Journal of Neurochemistry, 1993

Ingår i Editorial Board of Journal of Neuroscience reserach, 1997

Utnämningar

ESN Young Honorary Lecturer, 1982
Fernströmpriset för unga lovande forskare, 1994

röster om Pam Fredman



Katarina Glise, ordförande för Medicinska föreningen i Göteborg:

– Pam Fredman kommer att bli alldeles strålade som ny rektor för Göteborgs universitet. Hon är driftig, kunnig och lyhörd och har gjort ett väldigt bra jobb på akademien.

– Hon har fått oss studenter att känna oss delaktiga i vad som händer på akademien och lyssnar alltid på våra synpunkter. Att vara rektor är ingen lätt uppgift, men det är inte så enkelt att vara dekan för Sahlgrenska akademien heller. Klarar man det står man nog pall för det mesta.



David Turner, dekan på Naturvetenskapliga fakulteten, har liknande vetenskapliga bakgrund som Pam Fredman.

– Jag uppfattar Pam som en mycket effektiv person. Hon har drivit igenom en mycket stor förändring på Sahlgrenska akademien på ett väldigt bra sätt där hon sett till att ha de anställda med sig, vilket alltid är viktigt. Jag har ett mycket starkt förtroende för Pam som ledare.



Ellen Petersen, intendent vid institutionen för vårdvetenskap och hälsa:

– Jag tycker att Pam Fredman verkar vara en kraftfull person som vågar ta beslut. Hon är jordnära men har ändå visioner.

– Pam Fredman verkar också vara duktig på att sätta gränser och är bra på att använda de resurser som finns runt omkring henne. Det tror jag är en egenskap som är nödvändig för en rektor: man måste inse att man inte kan göra allt själv och våga lämna över uppgifter till andra.



Claes-Olof Olsson, utredare på Sahlgrenska akademins kansli:

– Pam har en förmåga att synliggöra de anställda, något som är mycket viktigt för en chef. De flesta professorer och forskare är så upptagna med sina projekt att de inte riktigt ser människorna runt omkring sig. Sådan är inte Pam, hon uppmuntrar alla, även de som är små i systemet. Jag tror också att Pam kommer att sätta Göteborgs universitet på kartan på ett nytt sätt. Hon kommer knappast att vara en anonym ledare.



Birgitta Strandvik, professor emerita vid avdelningen för pediatrik:

– För det första tycker jag att det är det roligt att man har valt en kompetent person. För det andra är det extra roligt att denna person är kvinna.

– Jag tycker att Pam Fredman är en rak person, vilket är viktigt, särskilt när det blir hett om öronen. Är man ledare måste man våga ta ställning även om det innebär stridigheter, och det tror jag att Pam kan. Det är så man visar tydlighet som ledare och det ger trygghet för hela organisationen.

Beslut om placering före sommaren

◆ **Chalmers eller Fysiken**, det är de två alternativen som gäller när Idrottshögskolan lämnar Mölndal. Medan Utbildningsvetenskapliga fakulteten föredrar Chalmers, så vill universitetsledningen att det andra alternativet ska prövas. Beslutet om placering tas före sommaren.

– Det blir inget plötsligt beslut om Idrottshögskolan, utan det ska utredas vidare av en oberoende person som i första skedet ska titta närmare på lokalfrågan och sedan inför budgetförhandlingarna i september presentera ett förslag om en eventuell förstärkning av Idrottshögskolan, säger förvaltningschef P-O Rehnquist.

I ett särskilt yttrande skriver universitetsledningen att alternativet med Fysiken på Gibraltarvägen har avfärdats för snabbt och att frågan måste utredas vidare. Dessutom är Fysiken som alternativ billigare än Chalmers.

– Det handlar också om image och identitet. Om Idrottshögskolan placeras på Chalmers då finns risken att den ses som Chalmers Idrottshögskola. Det är möjligt att Chalmers är ett bättre alternativ, men det är för tidigt att svara på.

Från fakultetens sida framhålls att det finns en för stor osäkerhet med tillbyggnaden av Fysiken.

Institutionen för pedagogik och didaktik kräver också förstärkning med 3 miljoner kronor per år och pekar på att de redan idag subventionerar idrotten mycket kraftigt.

– Idrottshögskolan berör hela universitetet. Men om det ska bli extra pengar så måste andra fakulteter vara med och bidra. Några andra pengar finns ju inte. Vi måste också undersöka vidare om det finns möjligheter till externfinansiering.

En annan fråga som uppmärksammas tidigare är ersättningen för utbildningsområdet idrott. Jämfört med Idrottshögskolan i Stockholm och Örebro universitet, som är de enda lärosäten som idag erhåller särskild utbildningspeng för idrott, har Göteborgs universitet endast rätt att avräkna mot idrott inom lärarutbildningarna – till ett betydligt lägre belopp. Nu väcks även förhoppningar om att regeringen ska ompröva sitt tidigare beslut.

Nu lanseras Medarbetarportalen!

◆ **Under april** startar Medarbetarportalen, som är en ny tjänst för GU-anställda. Tanken med portalen är att samla alla de tjänster, den information och de IT-system GU-anställda behöver på ett och samma ställe.

I ett första skede ger portalen åtkomst till ett antal ekonomi-, personal- och studentadministrativa system. Under de närmaste åren kommer portalen att utvecklas snabbt, och då kommer tjänster som e-post, kalender, lagring av dokument, möjlighet att arbeta i projektgrupper med mera att integreras i portalen. Som anställd behöver du för närvarande inte göra någonting, utan när de tjänster som just du använder integreras i portalen kommer du att bli informerad om det och om vad som då händer.

Till att börja med är det en ganska begränsad grupp som får tillgång till portalen, framför allt ekonomi- och personaladministratörer, men i takt med att allt fler tjän-

ster tas i bruk kommer också fler och fler att få tillgång till den.

Den första gruppen portalanvändare kommer att få ett särskilt e-post i samband med att portalen startas, där det framgår hur man loggar in och använder sig av tjänsterna.

Mer information finns på: <http://www.it.gu.se/>

IT-universitetet prisas



Ann Strömberg

◆ **Eldsjämlarna bakom** IT-universitetet, utbildningschef Ann Strömberg och dekan Philip Brenner, har mottagit Västsvenska Industri- och Handelskammarens utmärkelse av andra storleken. I motiveringen betonas att det är de båda pristagarnas engagemang och målmedvetenhet som skapat det unika lärosätet i Göteborg där antalet studenter sedan starten 2001 ökat från 120 till 1 000.

Medan andra IT-utbildningar har haft svårt att locka studenter har IT-universitetet vuxit, vilket enligt motiveringen visar hur väl näringslivets behov möts av ledningen på IT-universitetet.

– Många högskolor erbjuder ett smörgåsbord av kurser och har få profilprogram. Vi har tvärtom många specifika program. När våra studenter går ut har de en tydlig inriktning. De är vana att arbeta i projektform och att hålla deadlines. De har kort sagt en utbildning som är relevant, säger Ann Strömberg.

Dags för Jubileumsfonden

◆ **Nu är det åter dags** att söka stipendier från Jubileumsfonden. Till forskningsfonden kan forskare och forskarstuderande söka medel för att bedriva verksamhet vid annat universitet. Beloppet får uppgå till högst 80 000 kronor.

Även teknisk och administrativ personal, bibliotekariéer med flera kan söka högst 30 000 kronor för studieresor och liknande.

Dessutom finns fyra forskningsstipendier om vardera 50 000 kronor att söka från Kungl. Vetenskaps- och Vitterhetssamhället för yngre forskares vistelse vid annat europeiskt lärosäte.

Ansökan ska vara inkommen senast den 29 april 2006. Ansökningsblankett finns på <http://www.gu.se/jubileumsfonden>

Frågor kan ställas till Kristina Ullgren, 773 1092 eller Gunnar Dahlström, 773 5541.

Professorsinstallation 22 april

◆ **Det blir pompa och ståt** när GU välkomnar 47 nya professorer i Konserthuset den 22 april. Samtliga presenteras i en specialbilaga som medföljer nästa nummer av GU Journalen.

Kritik mot bristande öppenhet

Det fanns från början fyra toppkandidater till rektorsposten. Två hoppade av, och sedan återstod det bara två.

Hörandeförsamlingens mandat måste stärkas, menar flera representanter som vill se en större öppenhet i valet av rektor i framtiden.

FÖRRA GÅNGEN stormade det rejält kring hörandeförsamlingen som var missnöjd med hela rekryteringen – bland annat uttrycktes en oro för universitetets självständighet.



Professorerna Anders Linde och Erland Hjelmquist är eniga om att Pam Fredman är bästa tänkbara kandidat till rektorsposten men kritiska till att rekryteringen varit sluten.

Men även denna gång höjs kritiska röster. Professor Erland Hjelmquist, som satt med i den särskilda utfrågargruppen och var med vid förra rektorsvalet, efterlyser större öppenhet.

– **DET VAR ETT** viktigt fall framåt och det fungerade lite bättre den här gången. Förra gången var det väldigt dåligt skött. Nu fick vi tidigt information från rekryteringsgruppen och i den meningen var det lite större öppenhet, men vi fick ändå inte reda på vilka och hur många som hade sökt eller blivit nominerade, säger Erland Hjelmquist, som framhåller att han är nöjd med resultatet.

Han har förståelse för att de sökande inte vill skylla med sina namn, men tycker att det är ett dåligt argument.

– Det passar inte vårt sätt att arbeta, där öppenhet är grunden. Det var också en stor brist att vi bara fick intervjua två kandidater och att vi inte hade rätt att utse andra kandidater.

Hur en rektor ska utses framgår av högskoleförordningens andra kapitel: ”Innan styrelsen lämnar sitt förslag skall den höra lärarna, övriga anställda och studenterna på det sätt som styrelsen har bestämt.” Styrelsen ska också så långt som möjligt ta fram både kvinnliga

och manliga kandidater. Tydligare än så står det inte. Det är alltså upp till styrelsen att bestämma formerna, och det har den gjort: rekryteringsgruppen ska välja minst två som ska delta i den vidare processen. Båda könen ska finnas representerade.

Anders Linde, professor i biokemi och ledamot i Sahlgrenska akademins styrelse, tycker att processen är underlig eftersom hörandeförsamlingens mandat är oklart. Trots det menar han att det fungerade mycket bättre den här gången.



– Församlingens roll är lite fiktivt demokratisk. Vi serverades två kandidater utan en chans att föreslå en tredje. Förra gången fördes det fram externa herrar med omfattande administrativ erfarenhet och den här gången två inifrån GU hämtade kvinnor med bra akademiska meriter. Det var bra kandidater båda två, men vi fick ingen möjlighet att syna rekryteringsgruppens arbete: vilka som valts bort och framför allt varför?

Anders Linde poängterar dock att valet av Pam Fredman var det bästa tänkbara och att hon är rätt person att leda universitetet i en tid då styrningen uppifrån blir allt starkare.

EN ANNAN KRITIKER är Hilding Sjödén, avdelningsdirektör på personalavdelningen, som avsåg sig uppdraget efter andra mötet.

– Jag tycker inte att hörandeförsamlingen hade någon verklig roll. Det fanns nästan ingen information eller dialog mellan församlingen och rekryteringsgruppen. Vi hade inte heller mandat att föreslå en tredje kandidat.

Hilding Sjödén anser att rekryteringsprocessen borde vara helt öppen och att universitetet i realiteten kringgår den grundlagsfästa offentlighetsprincipen

genom det sätt på vilket ärendet handlagts. Till exempel diariefördes inga handlingar avseende rektorskandidater – förutom Dennis Töllborgs nomineringsskrivelse – förrän den 8 mars, samma dag som styrelsen beslöt vilka två kandidater som skulle gå vidare.

– **ÖPPENHETEN OCH DÄRMED** också delaktigheten för GU:s anställda har starkt begränsats av rekryteringsgruppens hemlighetsfullhet, säger Hilding Sjödén. Om jag hade suttit kvar, då hade jag legitimerat ett förfarande som är ovärdigt ett universitet och som står i direkt strid mot de stolta mål om öppenhet och delaktighet som uttrycks i visionära dokument.

Flertalet av dem som GU Journalen talat med bekräftar bilden av att det i början var riktigt inom hörandeförsamlingen. Det fanns ingen dagordning eller plan för hur man skulle gå vidare. Enligt Lars-Erik Olsson, universitetslektor vid institutionen för pedagogik och didaktik, var det till stor del studenternas förtjänst att det efter omständigheterna blev bra.

– Inför nästa rektorsval vinner man mycket på att ha en utarbetad modell för hur arbetet ska gå till, säger han.

Studentrepresentanten Sophie de Goede tycker att samarbetet inom utfrågargruppen fungerade väldigt bra.

Däremot är hon mer kritisk till samarbetet inom hörandeförsamlingen.

– I början var det skakigt och dålig stämning. Det var synd att så många kom in med förutfattade meningar om de två kandidaterna. Man kunde inte glömma allt gammalt groll. Vi studenter upplevde inte heller att vi blev bemötta med respekt utan våra förslag förkastades först. Det var mest en liten klick personor som talade. Men när utfrågningarna började blev det bättre och bättre och jag tycker att vi nådde fram till ett bra beslut.

SOPHIE DE GOEDE håller inte med om att det var en brist på dialog mellan rekryteringsgruppen och hörandeförsamlingen.

– Jag har full förståelse för rekryteringsgruppens arbetsätt och att man ville bevara de sökandes anonymitet. Men visst hade det varit önskvärt att ha tre kandidater att jämföra med. Vi kan dock inte veta om den tredje kandidaten hade varit extern. De två kandidater som presenterades var intressant nog varandras motsatser och stod för två olika typer av universitet.

Allan Eriksson

fakta

Så här går rektorsvalet till

Styrelsen utser en rekryteringsgrupp med uppgift att ta fram ett antal kandidater. Dessa presenteras för hörandeförsamlingen som består av ett sjuttiofem representanter för lärare, forskare, studenter och övrig personal. Den här gången utsåg församlingen en särskild utfrågargrupp, som ställde frågorna till kandidaterna. Hörandeförsamlingen nominerar en kandidat och till slut föreslår styrelsen en kandidat som regeringen senare fattar beslut om.

fakta

Yttrande om bildning

Att universitetets nya rektor också är naturvetare kan ha spelat roll för det yttrande som församlingen bifogade till sin nominering. Det tror bland andra Anders Linde som egentligen var emot att skicka med ett brasklappslänkande budskap om bildning. Så här lyder det: ”Församlingens ledamöter uttrycker en förhoppning om fortsatt dialog om bildningsuppbyggnaden och universitetets roll i samhället.” Johan Öberg, sekreterare vid Konstnärliga fakultetskansliet, skrev yttrandet tillsammans med Anders Linde och Mats Glavå.

– Skälet är att det inom GU finns flera kulturer och olika kunskapstraditioner – och inte minst en stark humanistisk bildningstradition. Universitetet har ett särskilt uppdrag inom bildning och kritiskt tänkande och det är särskilt viktigt i dessa tider av framgångskult, slimmade organisationer och företagstänkande, säger Johan Öberg.

» Församlingens roll är lite fiktivt demokratisk. Vi serverades två kandidater utan en chans att föreslå en tredje. «

ANDERS LINDE

En lugnare process

Pam Fredman har bred förankring inom universitetet och röstades fram med stor majoritet. Det är mycket positivt, säger Elisabet Litsmark, styrelsens vice ordförande, som ledde rekryteringsgruppens arbete.

Hur tycker du att rekryteringsprocessen har fungerat?

– Den har fungerat väl, särskilt med tanke på den korta tiden. Den 8 december fattade styrelsen beslut om att vi skulle sätta igång och den 30 mars föreslog styrelsen att Pam Fredman skulle utses till rektor. Under den här tiden har vi gjort alla stegen: kravprofil, ansökningsförfarande, rekrytering, urval och hörandeförsamling. En anledning till att det gick så bra var att alla insåg att vi hade ont om tid och det gällde att gemensamt göra sitt bästa.

Vad har ni lärt er från förra rekryteringen?

– Den här gången gick vi ut med både en intern och extern annons. Vi var angelägna om en bred förankring, och vem som ville kunde ringa till mig eller Arne Wittlöv och föreslå namn. I den processen fanns det namn som nämndes oftare än andra. Det fanns också ett starkt önskemål från verksamheten att få fram interna kandidater och det har vi tagit fasta på. Vi har inte aktivt sökt upp externa kandidater utan enbart arbetat med dem som själva tagit kontakt eller som rekommenderats av kollegor. Det



Elisabet Litsmark Nordenstam

har säkert bidragit till att det blev en mycket lugnare process den här gången.

Från början nämndes fyra toppkandidater, men två hoppade av. Varför lyckades ni inte få fram fler än två kandidater?

– Vi trodde att det skulle vara två eller tre kandidater kvar till hörandeförsamlingen. Vårt uppdrag var att ta fram minst två kandidater och det gjorde vi. Vi hade också hoppats på en man och en kvinna. Förra gången ansträngde vi oss mycket för att leva upp till det, men det gick inte. Den här gången var det två kvinnor kvar till de slutgiltiga intervjuerna. Men det är ingen som röstat fram Pam Fredman och Kerstin Norén för att de är kvinnor utan för att

de var de två kandidaterna som man ville se. De råkar också vara kvinnor. Jag ser det också som ett tecken på att det har hänt något sedan förra gången, att det finns kvinnor tillgängliga eller att fler kvinnor ser det som möjligt. – Det är lätt att säga att man vill ha fler kandidater, men om man tänker efter vad arbetet som rektor innebär och vilka krav det ställer på den som ska axla ansvaret, då är det inte så konstigt att de allra flesta faller ifrån.

Varför kunde ni inte avslöja hur många som sökt eller blivit nominerade för hörandeförsamlingen?

– Vi har bett om respekt för den personliga integriteten. De sökande har oftast ett kvalificerat uppdrag och vill inte skapa oro genom att visa intresse för annat jobb. Jag är medveten om att rekryteringsprocessen går på tvärs mot den gamla traditionen med hur man väljer en rektor. Men nu är det styrelsen som föreslår till regeringen. Samtidigt var vi oerhört angelägna om att utse en person som har bred förankring inom universitetet. Högskoleförordningen föreskriver att en hörandeförsamling ska utses, och det har vi levt upp till. Det känns egentligen inte särskilt meningsfullt att prata om män eller kvinnor, interna eller externa kandidater. Vår gemensamma ambition måste vara att utse en bra rektor.

Allan Eriksson

Höga böter för Gillbergs medarbetare

De tre personer som stått åtalade för att ha förstört Gillberggruppens forskningsmaterial om adhd/damp har av tingsrätten dömts till villkorliga domar och höga dagsböter.

DE TRE – PEDER RASMUSSEN och Carina Gillberg, bäge överläkare vid Sahlgrenska universitetssjukhuset och Kerstin Lamberg, anställd som controller vid Göteborgs universitet – har enligt tingsrätten gjort sig skyldiga till brottet undertryckande av urkund. Samtliga döms till villkorliga domar och mellan 15 000 och 40 000 kronor i böter.

Förstörelsen av den så kallade Göteborgsstudien var kulmen på den forskarstrid som startade när sociologen Eva Kärfve och barnläkaren Leif Elinder begärde att få ta del av Gillberggruppens forskningsmaterial om adhd/damp. I

Göteborgsstudien har ett stort antal barn följts från sex år till vuxen ålder. Trots tre domar i kammarrätten och skriftliga anvisningar från universitetsledningen om att forskningsmaterialet skulle lämnas ut, vägrade Gillberggruppen ge Kärfve och Elinder tillträde till materialet. Med motiveringen att studiedeltagarnas integritet skulle skyddas valde istället de tre åtalade att i maj 2004 förstöra forskningsmaterialet i sin helhet.

Under rättegången hävdade de tre åtalade att forskningsmaterialet inte var allmänna handlingar utan tvärtom var forskarnas egendom, vilket gav dem rätt att fritt förfoga över materialet. I andra hand gjorde de gällande att de handlat i nöd eftersom det fanns risk för att patienters och studiedeltagares integritet skulle kunna kränkas i och med att

utomstående fick tillträde till lokaler där även patienter vistades.

I sin dom avfärdar tingsrätten de åtalades resonemang och konstaterar att det är klarlagt att det har varit fråga om allmänna handlingar: "Även om en forskare har rätt till sin forsknings intellektuella innehåll innebär detta i sig ingen dispositionsrätt avseende de allmänna handlingarna."

TINGSRÄTTEN SKRIVER också att det inte varit fråga om en nödsituation eftersom man med planering skulle ha kunnat arrangera överlämnandet av materialet på ett sätt som inte störde några patienter. De tre åtalade hade vid denna tidnings pressläggning ännu inte bestämt om de kommer att överklaga domen.

Henrik Axlid

Konferensstöd för GU-forskare

♦ **Funderar din institution** på att arrangera en större konferens? Då kan Göteborg Convention Bureau, GCB, hjälpa dig. Bland annat kan de skräddarsy information om lokaler och hotell, ge förslag på sociala aktiviteter, göra presentationsmaterial och ta reda på hur delegaterna på bästa sätt tar sig hit. All hjälp är helt gratis.

– GCB är en del av Göteborg & Co, som gör sitt bästa för att locka konferenser till staden, förklarar prorektor Margareta Wallin Peterson. De gör väldigt fina dokument och hjälper till på allehanda sätt när det gäller förarbetet till konferensen. Att det är gratis är något vi inte är så vana vid, men det beror på att staden på en mängd sätt vinner på att få hit möten och konferenser. GCB erbjuder ett väldigt värdefullt stöd som GU kunde utnyttja ännu mer.

GCB arbetar med hjälp av så kallade mötesambassadörer, det vill säga företrädare för olika institutioner vid GU eller Chalmers, som har internationella kontakter och som är intresserade av att engagera sig för att locka konferenser till Göteborg.

– Tillsammans med mötesambassadören lägger vi upp en plan för mötet, förklarar affärsområdeschef Henrik von Arnold. Vi preliminärbokar hotellrum, möteslokaler och undersöker kringarrangemang. Om det visar sig att organisationen är intresserad, arrangerar vi ett möte, där vi visar upp staden och berättar mer.

Det är främst Sahlgrenska akademien och Handelshögskolan som utnyttjar GCB men även Humanistiska fakulteten har alltmer fått upp ögonen för möjligheterna att få hjälp att arrangera konferenser.

– För att vi ska göra några nytta bör det handla om större konferenser med åtminstone två hundra delegater, förklarar Henrik von Arnold. Vi kan även ta mindre möten men bara om de är av särskild vikt för staden eller universitetet. Men tänk på att vara ute i god tid – internationella konferenser måste man planera flera år i förväg.

För mer information: <http://www.gu.se/motesguiden>

Bo-Erik Gyberg slutar



♦ **Efter sommaren** slutar Bo-Erik Gyberg som högskolerektor för Högskolan för design och konsthantverk, HDK och Filmhögskolan. Han blev nyligen även tillförordnad rektor vid Högskolan för scen och musik och han säger att det blev en stor arbetsbelastning

som fick honom att reflektera.

– Jag får skylla mig själv att det blev mycket, men ledningsfrågor är det jag är mest intresserad av och dessa kräver ständig utveckling, säger Bo-Erik Gyberg. Det är nog hälsosamt att byta utsiktspunkt nu.

Dessutom har Bo-Erik Gyberg under sina sju år som rektor pendlat till hemmet i Stockholm och nu ser han fram emot att få mer tid med familjen. Han fortsätter som rektor på Carl Malmstens Nyckelviksskolan på Lidingö.

– Jag har fått vara med om en period då universitetet skapat en konstnärlig fakultet och har dragit igång forskning på konstnärlig grund. Vi har byggt upp en av de mest intressanta filmhögskolorna och utvecklat design och konsthantverk till modern tradition, som motsvarar den starka ställning som design har idag..

GU först i landet med språkpolicy

Fler kurser på engelska och mer engelskspråkig information – det är några viktiga förutsättningar för att göra Göteborgs universitet internationellt konkurrenskraftigt.

Men en alltför ensidig satsning på engelska är inte heller bra.

Även svenska språket måste stärkas, menar den grupp som nu arbetat fram ett förslag till språkpolicy för GU.

BOLOGNAPROCESSEN ska öka rörligheten mellan olika lärosäten i Europa, både vad gäller lärare, annan personal och studenter. Men för att lyckas med detta måste utbildningar och forskning bli mer internationell. Det handlar bland annat om att öka antalet kurser på engelska, men också om att information, som webbsidor, skyltar och foldrar ska finnas på engelska. Det påpekas i det förslag till språkpolicy som nyligen presenterats av

var tvungna att använda engelska. Det är helt enkelt svårare att vara spontan eller att göra utvecklingar på ett språk som inte är ens eget.

Thomas Weibull, universitetslektor i matematik, håller med.

– Eftersom de flesta av våra studenter trots allt har svenska som modersmål är det viktigt att undervisa på svenska åtminstone på grundnivån. Matematik kan vara svårt nog utan att man behöver krångla till det med ett annat språk. Jag tycker också att det är betydelsefullt att våra studenter lär sig en svensk terminologi. Vi har ganska mycket lärarutbildning, våra studenter ska undervisa på svenska skolor, då måste de veta hur man uttrycker sig på svenska.

ANVÄNDNINGEN AV ENGELSKA varierar stort mellan olika fakulteter. Vid Sahlgrenska akademien och Naturveten-

eller från när det gäller förståelsen för den som inte är insatt. Vill man göra avhandlingar inom mitt ämne matematik begripliga för allmänheten måste man stöpa om dem helt och hållet.

ANN STRÖMBERG, utbildningschef på IT-universitetet, instämmer.

– Våra avhandlingar är skrivna på engelska men det utgör inget problem eftersom de är skrivna för den speciella grupp människor som håller på med IT och mjukvaruutveckling. Det är annorlunda med avhandlingar som behandlar ämnen som går att förstå utan specialkunskaper, där kan en svensk sammanfattning säkert vara av värde.

I språkpolicyen föreslås även att en svensk terminologi ska utvecklas inom samtliga vetenskapsområden.

– Det där tycker jag också verkar onödigt, säger Ann Strömberg. Inom

IT är det naturligt att använda engelska eftersom det vi håller på med är så internationellt. Viss terminologi finns förstås på svenska men inte allt. Och det är inte bara vi som uttrycker oss obegripligt – det gör man inom alla discipliner. Medicinare, kemister, lingvister, alla använder ett speciellt språk som ofta bygger på latin och som ingen utanför ämnet förstår. Självklart är det viktigt att man någorlunda väl kan förklara sin forskning för en bredare allmänhet. Men det kan man för det mesta om man har tillräckligt djupa kunskaper.

Men det är inte bara svenska och engelska som ska stärkas. Även andra språk är viktiga, framhåller Anna Nordling.

- VI LEVER JU I EUROPA och det är betydelsefullt att stödja varandras språk, annars går vi mot en utveckling där studenterna inte kan läsa forskning som är skriven på exempelvis tyska eller franska, påpekar Anna Nordling. Därför föreslår vi att språkkunskaper bör vara meriterande vid anställning, särskilt om man har undervisat eller publicerat sig på ett annat språk än svenska.

Ulf Dalnäs, universitetslektor vid Högskolan för scen och musik, anser också att det är viktigt med andra språk än engelska.

– Vi får inte glömma att en stor källa till kunskap inom vissa konstarter helt och hållet är på tyska, det vore förödande om denna kunskap glömdes bort. Samtidigt har intellektuella alltid velat kommunicera med likasinnade på ett gemensamt språk. För länge sedan var detta grekiska, senare latin och nu engelska. Om 20 år kan det vara kinesiska eller varför inte spanska, som ju kommer starkt i Amerika. Vi människor är ganska bra på att anpassa oss och lära oss språk, så det behöver inte vara något att oroa sig för egentligen.

- INOM HÖGSKOLEVÄRLDEN har olika vetenskapsområden så olika förutsättningar och utgångspunkter att varje fakultet kanske skulle vilja ha sin egen språkpolicy, säger Anna Nordling. Det är viktigt att skapa en större medvetenhet om språkfrågor, eftersom det språk man väljer, vare sig det är svenska, engelska eller något annat, får konsekvenser för våra studenter och för hur vi syns internationellt.

Förhoppningen är att språkpolicyen kommer att antas av styrelsen före sommaren. Göteborgs universitet blir då det första lärosätet i landet med en språkpolicy.

För mer information se:
<http://www3.gu.se/bologna/>

Eva Lundgren



ILLUSTRATION: TOMAS KARLSSON

en arbetsgrupp med Anna Nordling som ordförande.

– Samtidigt är det viktigt att svenska språket inte marginaliseras, menar Anna Nordling. Därför betonar förslaget att svenska ska vara det dominerande undervisningsspråket på grundnivån och att studenterna ska lära sig att uttrycka sig på en klar och begriplig svenska. Även fackspråk på svenska ska vårdas och utvecklas. Men på högre nivåer bör kurserna i större utsträckning kunna genomföras på engelska eller på svenska och engelska parallellt.

ENLIGT EN ENKÄTUNDERSÖKNING som Anna Nordling gjorde förra våren är lärarnas inställning till mer engelska vid GU ganska blandad.

– Å ena sidan tror cirka 85 procent av lärarna att bruket av engelska kommer att öka de närmaste tio åren. Å andra sidan svarade bland annat flera naturvetare att användningen av engelska knappast kan öka – eftersom det är redan så dominerande. Några lärare påpejade att ett ökat inslag av engelska skulle motverka ett annat av högskolans mål, nämligen breddad rekrytering, och att djupinläring dessutom försvåras när man studerar på ett annat språk än modersmålet. Flera av lärarna i undersökningen ansåg också att de blev sämre på att undervisa när de

skapliga fakulteten skrivs sedan länge alla avhandlingar på engelska och även vid Handelshögskolan dominerar engelska. Vid Samhällsvetenskapliga och Humanistiska fakulteterna skrivs fortfarande de flesta avhandlingar på svenska, något som Mats Cavallin, planeringschef på UB, ser som ett problem.

– Vi läser en massa om olika förhållanden i engelskspråkiga länder av den enkla anledningen att dessa artiklar och avhandlingar är skrivna på ett språk som är tillgängligt för oss. Men mycket av den forskning vi bedriver här kan ha samma intresse för en engelskspråkig läsare även om det handlar om något som rör lokala förhållanden här. Vi kan inte bara locka till oss forskare och lärare utifrån, vi måste synas själva också. För att synas måste vi publicera oss på engelska.

SPRÅKPOLICYGRUPPEN rekommenderar också att alla avhandlingar skrivna på engelska ska ha en fyllig sammanfattning på svenska och, tvärtom, att avhandlingar på svenska bör ha en fyllig engelsk sammanfattning.

– Engelska sammanfattningar är säkert bra om man vill nå ut med sin avhandling även om den är skriven på svenska, säger Thomas Weibull. Men inom mitt område skulle en sammanfattning på svenska varken göra till



Anna Nordling, som är utbildningsledare på Humanistiska fakulteten, leder arbetsgruppen.

Kvinnliga professorer vinner lönestriden

– men fortfarande tjänar män 15 procent mer än kvinnor

Kvinnor får alltfler ledande befattningar och högre löner vid GU. Inom forskning och undervisning är det ingen skillnad på mäns och kvinnors löner, visar ny statistik. Däremot drar männen ifrån inom administrationen.

LÖNESKILLNADERNA mellan män och kvinnor fortsätter att minska. Under förra året var kvinnornas lön 85,5 procent av männens. Men det mest överraskande resultatet av 2005 års lönekartläggning är att kvinnliga och manliga professorer, lektorer och adjunkter tjänar lika mycket. Kvinnliga professorer har till och med 2 procent högre lön än sina manliga kollegor.

– Det beror på att fakulteterna aktivt har arbetat med att komma till rätta med osakliga löneskillnader. Dessutom ökar kvinnors andel av tillägg vilket innebär att kvinnor får mer lön i plånboken och att alltfler får högre befattningar. Det är mycket positivt och tyder på en strukturförändring, säger arbetsrättsjurist Susanne Fransson, som på uppdrag av personalavdelningen arbetar med arbetsvärdering och lönekartläggning.

– **ATT KVINNLIKA PROFESSORER** har högre lön än män är uppseendeväckande ute i Europa. I Frankrike tjänar kvinnliga professorer 25 procent mindre än män.

Lika lön för lika och likvärdigt arbete. Det borde vara en självklarhet, men kvinnor vid Göteborgs universitet har i genomsnitt 15 procent lägre lön än män. Fast på senare år har löneskillnaderna minskat – med 2,5 procent från 2001 till 2005. Det är siffror på helheten. På lägre nivåer finns det stora variationer. Inom exempelvis gemensamma förvaltningen har männens löner dragit ifrån med 11 procent under motsvarande tid.

– **OM MAN SER TILL** grupper som utför lika arbete vid GU finns mycket små skillnader mellan kvinnor och män. Denna undersökning gäller hela universitetet och säger inget om enskilda individer vid en enskild institution känner sig missgynnade på grund av kön. Sådana skillnader försvinner i den här typen av undersökningar, vilket man inte får glömma bort.

Ändå tycker Susanne Fransson att det är anmärkningsvärt att männens löner ökar inom administrationen. Det finns ingen enkel förklaring, men hon tror att det kan bero på att fler män anställts inom traditionellt kvinnodominerade



Susanne Fransson, arbetsrättsjurist

yrken och att dessa män fått högre löner.

– Detta bör man titta närmare på. Är inte detta en lika prioriterad fråga inom administrationen? Ett problem är att administrativa yrken är svårare att jämföra vilket till stor del beror på att det ålderdomliga tjänstebemärkningssystemet lever kvar, säger Susanne Fransson.

SEDAN JÄMSTÄLLDHETSLAGEN skärptes 2001 har arbetsgivaren en skyldighet att upptäcka, förhindra och åtgärda osakliga löneskillnader som är könsrelaterade. Arbetsgivarens ansvar begränsas bara till orättvisor som är könsrelaterade.

– Vi vet hur det ser ut vid Göteborgs universitet. Bara det är en stor fördel. Det arbete vi har gjort leder fram till en diskussion om löneskillnaderna är osakliga eller inte. Om de är osakliga har arbetsgivaren dels ett ansvar, dels får man ta fajten i förhandlingar. Vi har upp-täckt en hel del, men frågan är hur mycket vi har åtgärdat och förhindrat.

EN GRUPP som hårt drivit kravet på högre löner är bibliotekarierna. Med stöd av arbetsvärderingen, där adjunkters och bibliotekariers krav i arbetet jämförats, hävdar de att löneskillnaden är omotiverat stor. Visserligen minskar skillnaderna mellan grupperna, men under 2005 tjänade en bibliotekarie 3 500 kronor mindre än en adjunkt. För fem år sedan var gapet över 5 000 kronor. Men enligt arbetsgivaren är skillnaden inte osaklig.

– **LÖNESKILLNADERNA** har minskat, även om bibliotekarierna inte är nöjda. Alla bibliotekarier är kanske inte jämlika med adjunkter, men om man ger alla bibliotekarier lika höga löner som adjunkter, då krävs det rationaliseringar eftersom man inte får extra pengar.

En annan grupp som uppmärksamats är IT-teknikerna, vars lön ligger

betydligt över genomsnittet jämfört med andra likvärdiga yrken.

– Arbetsgivaren menar att IT-teknikerna, som är en manlig grupp, har en marknadsmässig lön. Därmed är den inte osaklig. Men som arbetsrättsjurist tycker jag att arbetsgivaren ska kunna förklara löneskillnader med sakliga argument. Då får man ta reda på hur arbetsmarknaden ser ut för IT-tekniker idag och göra en bedömning om löneläget är rimligt.

I annat fall är skillnaden osaklig och strider mot jämställdhetslagens regler.

Kartläggningen visar samtidigt att

männens löner ökar drastiskt vid 40-års-ålder. Någon förklaring till detta har inte Susanne Fransson.

– Vi vet faktiskt inte. Det varierar lite mellan fakulteterna. Vid Humanistiska fakulteten inträffar lönestegringen vid 35–39 år. Om man jämför lärarnas lön och kompetens ser det lika ut, men en tendens är att ju äldre kvinnor blir och ju längre tid de arbetar, desto mer går männen förbi dem i lön.

Allan Eriksson

Två kvinnor på tio-i-topp listan (inkl uppdrag)

Rank	Name	Salary
1.	Rektor Gunnar Svedberg	85 800
2.	Professor Göran Bondjers	81 170
3.	Professor Jan Holmgren	79 150
4.	Professor Barbara Czarniawska	79 000
5.	Professor Gunnar Steineck	78 100
6.	Informationsdirektör Mauritz Ljungman	76 183
7.	Professor Pam Fredman	75 300
8.	Professor Lars Ericson	71 000
9.	Högskolerektor Bo-Erik Gyberg	70 250
10.	Professor Bo Samuelsson	70 159

Tillsvidareanställda lärare (december 2005):

TJÄNSTER	KÖN	ANTAL	MEDELLÖN	KVINNORS LÖN I PROCENT AV MÄNS
Professor	Kvinna	79	44 759	102
Professor	Man	265	43 862	
Lektor	Kvinna	239	32 498	98
Lektor	Man	312	33 050	
Adjunkt	Kvinna	228	28 274	101
Adjunkt	Man	117	27 928	

Tillsvidareanställd administrativ personal

TJÄNSTER	KÖN	ANTAL	MEDELLÖN
Avdelningsdirektör	kvinnor	33	32 008
Avdelningsdirektör	man	22	35 333
Byrådirektör	kvinnor	43	25 702
Byrådirektör	man	10	26 766
Högskolesekreterare	kvinnor	20	26 858
Högskolesekreterare	man	1	30 500
Intendent	kvinnor	91	23 241
Intendent	man	13	24 314
Byråsekreterare	kvinnor	11	21 682
Byråsekreterare	man	1	23 550
Institutionssekreterare	kvinnor	96	20 508
Institutionssekreterare	man	5	20 900

Medellön:

Medellön tillsvidareanställda	kvinnor	26 658
	män	33 175
Medellön visstidsanställda	kvinnor	23 445
	män	25 333

Negativ spiral för litteraturvetenskap

◆ **Nybörjarstudenterna på litteraturvetenskap har sämre förkunskaper än tidigare, enligt Högskoleverkets senaste rapport. Men utvärderarna missar målet med sin kritik, menar Tomas Forser och Beata Agrell.**

En hel del av undervisningstiden i litteraturvetenskap går idag åt till att lära studenter grundläggande kunskaper som de borde ha med sig från gymnasiet. Det gäller både litteraturhistoriska referenser och skriftliga framställningar.

– Den gymnasielärare som under sin egen gymnasietid ägnat mycket liten tid åt litteratur, text och tolkning och får två månader på sig för att rusta sig för en lärargärning i ämnet i den mångkulturella skolan kommer att känna sig rätt pantad, säger Tomas Forser, professor vid litteraturvetenskapliga institutionen och hans kollega professor Beata Agrell instämmer:

– Litteraturen som svenskämne har försvagats i skolan. Lärarutbildningen präglas förstås av rådande förhållanden i gymnasieskolan, vilket i sin tur medverkar till att cementera dessa förhållanden. Det blir en nedåtgående spiral.

Tomas Forser pekar på risken att verksamheten tvingas ta över gymnasietets uppgift eftersom ämnets framtid förutsätter att det är många som söker och att en stor andel studenter blir godkända. Idag är det färre som väljer litteraturvetenskap som fristående kurs och därför är blivande svensklärare den största gruppen som rekryteras till litteraturvetenskapliga institutioner.

Högskoleverket efterlyser i rapporten mer ämnes- och teorireflekterad inom litteraturvetenskap, men där anser de båda att verket har missförstått upplägget.

– Den reflektionen görs hela tiden. Text- och litteraturbegreppen är centrala inslag, som introduceras i de första momenten på grundkursen och som integreras i de historiska delarna, säger Beata Agrell.

Dessutom anser verket att det är för stor koncentration på svensk 1900-talslitteratur.

– Dels förlägger vi i Sverige, till skillnad från i Danmark och i Norge, studiet av utländsk litteratur till språkämnen, dels är det heller inte så att någon blir dummare av att ägna sig åt svensk 1900-talslitteratur med dess unika arbetarlitteratur, dess starka modernistiska traditioner och att fundera över och korrigera dess marginalisering av kvinnors författarskap, kommenterar Tomas Forser. Det bör vi fortsätta att göra utan att för den skull glömma den äldre litteraturen.

Även här spelar förkunskaperna in, anser Beata Agrell. Kan man inte franska eller tyska tillräckligt väl väljer studenten bort den litteraturen till förmån för svensk litteratur. Det gör också att angloamerikanska handböcker och vetenskaplig litteratur dominerar kraftigt.

Viveca Bladh



Tomas Forser

Statsvetenskap får högsta betyg

En elitutbildning med mycket högt söktryck, utmärkt metodundervisning och stor variation i undervisnings- och examinationsformer – så säger Högskoleverket i sin rapport om statsvetenskapliga institutionen.

Samtidigt beklagar man att institutionen numera antar så få doktorander.

STATSVETENSKAPLIGA INSTITUTIONEN brukar hamna högt vid olika utvärderingar. Så även denna gång. Enligt HSV:s nyligen publicerade rapport är institutionen välskött och dynamisk med ovanligt god kunskap om sig själv och med förmåga att omsätta denna kunskap i fortgående förbättringsarbete. Lärarkompetensen är mycket hög och den starka forskningsmiljön avspeglas på alla nivåer.

– Vi fordrar mycket av våra studenter och har sedan länge höga krav redan från A-kursen, säger prefekt Gunnar Falkemark. Vi har heller inte, till skillnad från många andra, ens tänkt tanken att minska våra förväntningar på studenterna. Trots att våra utbildningar är så krävande, faktiskt på gränsen till vad man kan begära, har vi ett mycket högt söktryck. Det visar att studenterna tycker om att man ställer krav, de vill ha en utbildning de kan vara stolta över.

HSV PÅPEKAR ATT könsfördelningen inom studentgruppen är jämn samt att undervisning har hög status vid statsvetenskapliga institutionen.

– Alla docenter och professorer ska undervisa på samtliga nivåer och alla våra lärare ska vara forskare. Det innebär att alla lärare har krav på sig att vara



Höga krav från början har bidragit till statsvetenskaps goda betyg, anser prefekt Gunnar Falkemark.

aktiva när det gäller att söka extern finansiering. Vi kan självklart inte kräva att alla ska lyckas med sina ansökningar men man måste i alla fall försöka.

Rollspel kring grundlagskonventet är ett exempel på kreativa undervisningsmetoder som HSV framhåller.

– Vi har många olika former för examen och undervisning som våra yngre förmågor startat tillsammans med studenterna, förklarar Gunnar Falkemark. Själv är jag pedagogisk taliban och tillhör dem som värderar salstentor som ett viktigt alternativ. Det handlar inte bara om att det är svårare att fuska under en tenta utan också om att det är nyttigt att ha en massa kunskap i huvudet och inte bara veta hur man slår upp saker och ting.

Statsvetenskapliga institutionen har bara möjlighet att anta fyra doktorander vartannat år. Det är något som HSV

fakta

Övriga utvärderingar:

HSV har även utvärderat institutionen för freds- och utvecklingsforskning. Det man främst framhäver är institutionens internationaliseringsgrad som hör till de främsta i landet.

Institutionen är välskött och har ett högt söktryck. HSV är imponerat både av institutionens förmåga att anta nya doktorander och av att doktoranderna får tjänster istället för utbildningsbidrag.

Även ämnen Europakunskap och Latinamerikakunskap har utvärderats. Europakunskap anses på ett föredömligt sätt arrangera mångvetenskapliga studier med regionalt fokus. Man ägnar examinationen av uppsatser stor omsorg och har ett ovanligt stort studentengagemang.

Ämnet Latinamerikakunskap har en god ledning och väl fungerande administration, ett unikt bibliotek och hög internationaliseringsgrad. Men examinationskraven behöver tydliggöras och 60 poäng i annat relevant ämne borde ingå som behörighetskrav till C-kursen, anser HSV.

beklagat eftersom institutionen har så goda förutsättningar att erbjuda en forskarutbildning av hög kvalitet och eftersom så många studenter inte kan antas trots att de är väl kvalificerade.

– Vi har haft för många doktorander i förhållande till våra resurser och har varit tvungna att dra ner på antalet rejält. Men vi har inte dragit ner på kvaliteten – de nya forskarstuderande får samma höga standard i sin utbildning som tidigare, säger Gunnar Falkemark.

Eva Lundgren

Arbetsvetenskap under omvandling

Ämnet konfliktlösning är alltför praktiskt inriktad och Högskoleverket bedömer att utbildningen inte uppfyller kraven för examensrätt. En av universitetets populäraste kurser anses sakna teori- och metodkurser.

HÖGSKOLEVERKETS GRANSKNING visar att ämnet konfliktlösning inte har tillräckligt hög akademisk nivå i grundkurserna. Ämnet, som är unikt i Norden, har en alltför praktisk inriktning, anser HSV:s bedömare och det gör det svårt för studenterna att fortsätta studierna på C-nivå. Det var inte oväntat besked för institutionen för arbetsvetenskap.

– Det finns en målkonflikt som vi varit medvetna om, säger Birger Simonson, professor vid institutionen för arbetsvetenskap. Vi har haft som mål att studenterna på A- och B-nivå ska lära

sig konflikt hantering i praktiken och inte i första hand att skriva vetenskapliga uppsatser i ämnet.

Istället för att ge teori- och metodkurser på A- och B-nivå kräver institutionen att studenten före C-nivå har gått en metodkurs i ett annat ämne till exempel på Handels eller Humanistiska fakulteten. HSV:s bedömare ansåg att det försvårar för studenten att gå vidare till C-nivå. Men Birger Simonson anser att det är just så studiesystemet kommer att fungera i och med Bolognaprocessens genomförande.

– **VI ANPASSAR OSS** förstås efter Högskoleverket och det är inte det minsta svårt för oss att lägga in en teori- och metodkurs, säger Birger Simonson. Vi vet ännu inte vad som försvinner i kursplanen, men något blir det.

Utbildningen får i övrigt mycket posi-

tiv kritik av HSV, som anser att utbildningen lyckats bra med den praktiska användningen av konflikt hantering. Institutionen får också beröm för den positiva anda som råder både hos studenter och lärare och för nytänkandet som präglar forskningen. HSV anser dock att det måste bli tydligare var konflikt hantering hör hemma organisatoriskt. Birger Simonson är övertygad om att institutionen för arbetsvetenskap är fortsatt rätt plats för ämnet konfliktlösning:

– Kurserna handlar om mellanmännsliga konflikter och en betydande del av individers mellanmännsliga relationer finns i arbetslivet. En stor del av de exempel studenterna arbetar med hämtas också från arbetslivet, liksom den forskning som bedrivs inom området.

Viveca Bladh

Smakprov på kommande filmregissörer

Varje år ger Filmhögskolan ut en dvd med examensfilmer. GU Journalen har tagit en titt på nästa generations filmregissörer. En frisk och djärv blandning till både form och innehåll bådär gott för svensk film.

GETINGEN

Regi: *Mårten Barkvall*

Samuel Becketts ande vilar över Barkvalls dystopiska berättelse om två män som flyttar en tunna med utrustning. Målet är att hitta en plats för bra mottagning, men för vad eller vem framgår inte. Istället är det själva färden och relationerna mellan de två männen som är det intressanta. Själva går jag bet på getingens betydelse, men känner inte att jag går miste om något. Bra gestaltning och fint foto i en lätt surrealistisk betraktelse.

SKOGEN

Regi: *Mikael Carlsson*

Ett smakprov från en ofärdig dokumentär. Här skildras fotografen Bertil Svensson någonstans i Sverige och det samhälle som han har framför linsen.



DEN SOM SPAR...

Regi: *Maria Eng*

En äldre dam har svårt att placera sina pengar rätt. Bokstavligt talat. Den nya kvinnan från hemtjänsten får kryssa

mellan damens misstänksamma blickar, och det faktum att hon är invandrare minskar inte fördomarna. När en spargris saknas blir situationen desperat, men också ömsesidig. Dialogen känns ibland svag men vägs upp av den finurligt och varsamt berättade historien med sinne för detaljer.



PÅ VÄG HEM

Regi: *Maja Kekonius*

På drift från ett förhållande glider Joanna iväg i natten, nyckfullt rastlös. Hon söker upp sin syster, styvfar och nya killar men skjuter dem ifrån sig lika snabbt. Filmen får en oväntad vändning i ett möte med en man och ett bråddjupt mörker öppnar sig, inte olik det Lars von Trier kan framkalla i sina filmer. Filmen skildrar en avsky som kryper under skinnet på åskådaren men som ändå lyckas väcka medlidande.



KÄRLEK 2000

Regi: *Shahriyar Latifzadeh*

En kärlekshistoria om att försöka leva som på film. Naivt? Ja, men också väldigt charmigt. Latifzadeh spelar själv en av huvudrollerna och hans nästan barnliga självklarhet smittar av sig på de övriga skådespelarna, ungefär som Roberto Benigni verkar göra. Ibland kan bara sättet att ta och hålla någons hand visa hur kärlek känns och Latifzadeh gör det gång på gång utan att falla in i klichéer.

ESCAPISM

Regi: *Leonard Palmestål*

Några sekvenser – sinsemellan helt olika till form och innehåll – tar sikte på kärlek och död. Drömligt vandrar filmen från verkligt till överkligt och bryter upp dialog och ljud från bilden. I en scen rör sig kameran i en fyrkant och skapar en genialisk inramning för ett mord, men den stela rolltolkningen gör att spänningen går förlorad. Experimentet att ge och ta ifrån åskå-

daren fragment skapar bitvis orolig och kuslig stämning, men också glimtar av värme.



BADVAKTEN

Regi: *Jon Pettersson*

En dödsolycka med ett barn förändrar livet för en simlärare. Historien berättas av en av simskoleeleverna, som också är bror till simlärarens flickvän. Barnets perspektiv genomsyrar dock inte filmen helt, vilket gör att filmen vacklar i sitt tilltal, men det är ändå en öm skildring om skuld och om att kunna gå vidare.

Viveca Bladh

Är du nyfiken på nästa generation film-skapare? De första tio personer som skickar ett e-postmeddelande till GU Journalen får *dad*-filmen med internposten. Skriv till: gu-journalen@gu.se

Hallå där, Monica Lindgren!



Du har skrivit den första doktorsavhandlingen vid Konstnärliga fakulteten: *Att skapa ordning för det estetiska i skolan – diskursiva positioneringar i samtal med lärare och skolledare*.

Hur kom du på ämnet?

– Estetisk verksamhet i skolan har varit väldigt uppmärksammat både

vetenskapligt och utbildningspolitiskt på senare år. Bland annat menar man att skolan behöver friare arbetssätt och att etik och konst borde ingå i alla ämnen. Det här intresserar mig dels för att jag arbetat som lärare i musik och svenska i tio år och var med när skolan avreglerades. Men också för att jag var med och reformerade lärarutbildningen i Karlstad, bland annat genom att sätta samman en kurs i estetiskt lärande som blev obligatorisk.

Hur har undersökningen gått till?

– Jag har besökt olika skolor och samtalat med lärare och skolledare. Jag har försökt att inte styra samtalet för mycket utan har låtit lärarna själva bestämma vad de vill ta upp – eller inte ta upp. Vad som slog mig var att lärarna talade om etik på ett så allmänpedagogiskt sätt utan att gå in på enskilda ämnen. Ett viktigt mål, enligt de lärare jag samtalat med, är att barnen tycker att skolans estetiska verksamhet är rolig och det finns en idé om att barn blir starka och fria genom konstnärligt arbe-

te. Man talade också mycket om formerna för lärande, att man arbetar tematiskt och integrerat, men själva innehållet i undervisningen berättade deltagarna inte så mycket om.

– Lärarna gjorde sig också gärna till språkrör för barnens behov och kategoriserade ofta in dem i olika grupper: barn med särskilda behov, invandrabarn och så vidare. Dessa barngrupper framställs också som i större behov av estetisk verksamhet än andra barn, vilket jag tycker kolliderar med skolans uppdrag att se på barnen som enskilda individer.

Tycker du själv att det är bra med en estetisk dimension i alla skolämnen?

– Jag tycker att det är bra, men det finns en risk att den konstnärliga verksamheten slätas ut och att man tappar det djupa som finns i de konstnärliga ämnena. De konstnärliga ämnena har ett värde i sig som man inte får förlora för att man försöker hitta något konstnärligt i de andra ämnena.

Du är den första som doktorerat vid Konstnärliga fakulteten. Är det viktigt att forska inom konst?

– Jag har forskat inom musikpedagogik vilket gör att formen för min avhandling är ganska traditionell. De flesta forskare vid Konstnärliga fakulteten forskar om sin egen konstnärliga process och de kommer säkert att producera avhandlingar som ser helt annorlunda ut. Men jag tycker att konstnärlig forskning är både intressant och viktig och det har varit väldigt spännande att få ta del av de diskussioner som pågår vid fakulteten. Jag tror dock att det är väldigt betydelsefullt att den konstnärliga forskningen möter den pedagogiska, och tvärtom. Skärningspunkten mellan konst och pedagogik ser jag som väldigt spännande.

Eva Lundgren

Vid Konstnärliga fakulteten bedrivs forskarutbildning inom bland annat fri konst, musikalisk gestaltning, scenisk gestaltning, digital gestaltning och design.

Från TAIZHOU till GÖTEBORG är vägen lång

TEXT Kajsa Asklöf | FOTO Hillevi Nagel

I Deliang Chens historia spelar kulturrevolutionen en avgörande roll. Den har lärt honom en del om vad politiska system kan göra med människor. Men en sak tackar han det kommunistiska partiet för, och det är yrkesvalet. Utan deras bestämda beslut hade han inte varit professor i fysikalisk meteorologi vid GU idag.

FRÅN DEN KINESISKA STADEN Taizhou finns det ingen självklar väg till Göteborg och dess universitet, men det gör det å andra sidan inte någonstans ifrån. Det man ändå kan säga är att detta i bokstavlig bemärkelse är en lång resa, närmare bestämt 8475 kilometer. Om någon hade viskat till pojken Deliang Chen att han en dag skulle bli professor i ett kallt och avlägset land hade han förmodligen inte lyssnat. Under pojkåren hade han fullt upp med att erfa vad det innebar att vara född in i samhällets lägsta klass, de intellektuella. Eftersom hans pappa dessutom ägde en firma, tillhörde familjen även den näst sämsta gruppen, kapitalisterna.

När kommunisterna kom till makten 1949 var det många rika familjer som flydde till Taiwan eller Hongkong. Det gjorde inte min pappa, för han trodde på kommunismen, säger Deliang Chen.

Han sitter framför sin dator på geovetenskapliga institutionen och visar sin hemsida med väderkartor från hela världen som uppdateras var sjätte timme. När han berättar om "de tio katastrofala åren" (1966–1976) som kulturrevolutionen ibland kallas, inser man att det geografiska avståndet var det minsta hindret.

Att vara intellektuell var ett allvarligt brott som skulle bestraffas och det gällde även barnen. När Deliangs föräldrar började ana vad som kunde hända skickade de hans syster till en bekant i en annan del av landet, men Deliang blev kvar.

– Det var en tid ingen kan förklara. Alla var galna. Min pappa internerades på sitt kontor och mamma skickades på arbetsläger.

DELIANG CHEN var bara sju år när han blev övergiven. Ingen av släktingarna vågade ta sig an honom eller ens ge honom stöd. Hans minns en natt då han var räddare än vanligt att sova själv i det mörka huset. En kommunistisk kongress firades med fyrverkerier och parader. Deliang visste inte vad allt oväsen handlade om utan sprang förtvivlat och knackade på sina släktingars stängda dörrar. Ingen öppnade.

– Efter det ville jag inte prata med dem mer.

En äldre bror som läste på universitetet besökte

honom ibland, och det hände att en farbrors fru gav honom lite mat, annars fick han klara sig själv. Det modern tjänade i arbetslägret skulle försörja henne, maken, Deliang och hans syster. Deliang lagade rissoppa åt sig själv, tvättade sina kläder och väntade medan de torkade eftersom han inte hade något byte.

– Jag var väldigt disciplinerad, men också brutal och ville hämnas. Fysiskt var jag stark och bra på att organisera. Jag hade tre, fyra kamrater som hade samma situation som jag. Vi gjorde listor på dem som hade förstört våra hem och sköt på dem med slangbellor.

I skolan var han en självklar ledare. Mycket tack vare att han hade lärt sig kung fu och inte var rädd för att slåss. Rika barn fick lära sig både kalligrafi och kung fu för att nå den innersta harmonin. Deliangs pappa hade lärt sig det av en präst i ett tempel, Deliang och hans syster av en privatlärare.

– VI FICK GÅ UPP fyra på morgonen och stod med armarna rakt ut och benen i 90 grader i en timme. Sådana övningar var viktiga för styrka, smidighet och balans. Under en till två timmar tränade vi grunderna innan vi övergick till kung fu i en timme. Om man tränar mindre än två timmar når man ingen nivå.

Kanske var det den disciplinen som höll honom uppe under de ensamma åren.

– Jag tror fortfarande att disciplin är viktig för arbetsmoralen. Innerst inne är människan lat, och vi behöver självdisciplin för att få saker gjorda.

Varje morgon när Deliang gick till skolan såg han sin pappa stå på knä utanför sitt kontor, som han annars inte fick lämna, med en skylt om halsen där det stod "Jag är en dålig människa – jag är kapitalist".

– Jag skämdes för honom och han skämdes också. Han fick skriva rapporter om vilken dålig människa han var. Till slut var han övertygad om att han verkligen var det.

I SKOLAN FICK HAN inte lära sig mycket av vikt. Allt var vinklat mot ett liv som bonde på landet. På matematiken fick han lära sig hur man sköter ekonomin på en bondgård, på fysiken hur man fixar en traktor och i kemien hur man blandar gödsel och ingredienser till sprängämnen i den händelse att ryssarna eller amerikanerna skulle invadera.

– Det var ett reellt hot.

Stämningen var hotfull även mot lärare. Det hände att eleverna misshandlade dem som undervisade dem. Böcker var sällsynta dessa år, och den som i hemlighet

ägde en bok i matematik eller fysik var kung. Deliangs familj hade ett hemligt bibliotek på vinden, och barnens förhållande till bildning var något som de fick i sig med bokdammet. Men när Deliangs storasyster var gammal nog att börja läsa på universitet fick hon inte för myndigheterna, trots att hon var mycket duktig. Anledningen var hennes betungande familjetillhörighet. Idag arbetar hon som städerska 10 timmar om dagen sex dagar i veckan och kan anse sig privilegierad eftersom de flesta i hennes generation nu är de första som blir sparkade från sina okvalificerade arbeten.

– Min syster tillhör den generation som har förlorat allt.

DELIANG HADE TUREN att ha rätt ålder när kulturrevolutionen var slut och han äntligen kunde ansöka om att få läsa fysik. Universitetet sade nej, men han kunde få läsa fysisk meteorologi.

– Det är jag tacksam för idag. Inom mitt område finns det mycket spännande kvar att upptäcka. Vi är till exempel inte bra på att förutsäga vädret mer än tre eller fyra dygn. Det driver mig.

På universitetet i Nanjing var Deliang ledare för en stor orkester där han också själv spelade klassisk gitarr.

– Under kulturrevolutionen var gitarren förbjuden eftersom den ansågs vara ett kapitalistiskt instrument, men vi ägde en och jag lärde mig först att spela själv.

Deliang var också vice ordförande i studentföreningen, och hans organisatoriska förmåga tillsammans med suget efter personer som fått en riktig universitetsutbildning efter kulturrevolutionen, gjorde att han fick jobb direkt efter skolan som forskarassistent åt direktören för ett forskningsinstitut i Beijing. Under de fem åren där träffade han sin fru och fick många kontakter med utländska universitet vilket så småningom ledde honom ut i världen.

– Jag fick erbjudande om två stipendier i USA, men jag har en väldigt negativ uppfattning om det landet så jag väntade tills jag fick erbjudandet från Tyskland.

Handledare i Mainz var Paul Crutzen som senare fick Nobelpriset för sin upptäckt av ozonhålet. Deliang var nybliven pappa men tvingades åka själv eftersom staten inte lät honom ta med sin familj. Efter många turer kom först hustrun efter sex månader och ett par år senare även sonen.

Efter 5 år i Tyskland sökte sig Deliang till Göteborg och att det blev just Sverige var ingen tillfällighet. Efter Deliangs upplevelser i Kina är hans uppfattning att det

politiska systemet är helt avgörande för hur människor beter sig mot varandra.

– Jag sökte ett system som var bra. Jag ville inte vara i det väldigt kommunistiska eller det väldigt kapitalistiska. Sverige var neutralt, inte så extremt och lite mer modernt än Tyskland.

EFTER TRETTON ÅR här är han fortfarande nöjd med systemet till 80 procent, även om han nu tycker att Tyskland är det mer moderna landet. Men en sak som han inte tycker om är att vi i motsats till många andra kulturer inte ingriper när ungdomar beter sig dumt eller trakasserar någon på bussen.

– I Tyskland är det inte bara en person utan flera som säger stopp.

Vad han också saknar är det otvungna sättet att umgås på. I Tyskland träffades arbetskamraterna ute på restaurang ett par kvällar i månaden.

– Det händer inte i Sverige.

Nu har Deliang fått ännu en son och familjen har skaffat sig sommarstuga i Svenljunga.

– Om man ska förstå den svenska kulturen måste man ha sommarstuga.

Familjen brukar också åka till Kina eftersom Deliang vill att söner ska lära känna landet som det är och inte som det framställs.

– Vi har en vinklad bild av Kina som fattigt och omodernt. Kina är ett fascinerande land med en mycket gammal bevarad kultur. Det var bara några hundra år sedan Kina hade över 50 procent av världens BNP.

För tre år sedan tackade han ja till att bli chef för ett kinesiskt forskningsinstitut, men fick sedan ändra det till ett nej, när hustrun inte ville åka. Nu är han rådgivare där istället och har flera pågående samarbetsprojekt med Kina. Precis som många andra professorer önskar han sig mer tid för sin forskning och mindre med att skriva forskningsansökningar och rapporter.

– Det är dumt att alla ska göra allting. I Tyskland hade professorerna bättre administrativt stöd från systemet.

VAD SOM DREV HONOM som pojke driver honom fortfarande – ansvar, plikt och disciplin. För några år sedan fick han och hans forskargrupp toppbetyg när Vetenskapsrådet gjorde en utvärdering av hans forskning, och han sitter med i många prestigefulla råd och sammanslutningar. Det gläder honom, även om han har börjat fundera över meningen med att arbeta så mycket. Arbetsdagarna är ofta 12 timmar långa och det var länge sedan han var på semester utan att ha med sig jobb.

– Om jag skulle dö idag skulle det inte spela någon roll för Sverige eller institutionerna, eftersom en ersättare skulle ta över. De enda som skulle bli lidande är min familj.

Ändå känner han sig privilegierad att som forskare kunna ägna sig åt klimatfrågor som har fått en ökad betydelse ända sedan 1970-talet då man insåg att vi alla påverkas av miljöförstöring och klimatförändringar.

– Alla vill ta reda på saker som de är intresserade av och som forskare är det en lyx att få betalt för att göra det.

VID EN TIDPUNKT i samtalet citerar Deliang en kinesisk kvinna som levde för mycket länge sedan som sade att man måste resa tiotusen mil och läsa tiotusen böcker för att bli en bra människa. Vad har han då själv lärt sig av sin resa?

– Du måste lida om du ska bli framgångsrik, sade en gammal kinesisk filosof. Jag har lärt mig mycket av mina negativa upplevelser. Pengar och status spelar absolut inte någon roll. Det som betyder något är att man bryr sig om andra och att det finns andra som bryr sig om dig.

De våldsamma förändringar som skedde under kulturrevolutionen i Kina har format Deliang Chens liv. En effekt de har haft är att han nästan aldrig blir rädd. – Jag var rädd för allt då, hur skulle jag kunna vara rädd nu?



Återgång till sigill vinner gehör

Göteborgs universitets nya logotyp blir en renodling av det gamla sigillet, i varje fall i det förslag som nu läggs fram av Rådet för identitet & image. Den otydliga konturteckningen i dagens sigill föreslås bli utbytt av fyllda figurer. Mannen med hammaren får ett lite mjukare uttryck och ordet Regia försvinner och ersätts av GU.

Förslaget ska nu ut på remiss innan styrelsen förhoppningsvis fattar beslut före sommaren.

ARBETET MED ATT ta fram en ny logotyp har varit en lång process. Som GU Journalen tidigare skrivit har flera olika förslag presenterats och förkastats.

Enligt det nya förslaget försvinner konturteckningen och ersätts av fylld text och tydligare figurer, vilket troligen är en återgång till den ursprungliga tanken, menar formgivaren Eva Engstrand. Det är hon, som på uppdrag av Rådet för identitets- och imagefrågor, utarbetat förslaget till nytt sigill och ny logotyp.

– Vi tror att man använt sig av en stamp när man gjorde det nuvarande sigillet, vilket förklarar konturteckningen, men att figurerna egentligen skulle vara fyllda. Vi har alltså renodlat bokstäver och figurer, gjort dem tydligare och

använt ett annat typsnitt. Men förutom ordet Regia, som finns i omskriften, har vi inte tagit bort något. Vi är ju inte kungliga längre, så därför tyckte vi att Regia kunde ersättas med akronymen GU, som är den förkortning man i dagligt tal använder för Göteborgs universitet.

DISKUSSIONER HAR FÖRTS om att ändra texten till svenska, men till slut har man valt att behålla latinet trots allt.

– Det är jag personligen mycket nöjd med, säger Eva Engstrand. Dels fungerar latin internationellt, dels handlar det om en tradition som tilltalar många, även mig.

Att sigillet ska vara blått har det inte rätt några diskussioner om, däremot har man tvekat om vilken nyans som ska användas.

– Jag hade gärna velat ha en mer karaktärsfull nyans. Men samtidigt handlar det förstas om att hitta en färg som går att återge i alla möjliga produktionsomgångar. Alltså har vi velat välja en färg som är funktionell, även om den kanske är ganska vanlig.

Det nya förslaget ska nu ut på remiss. Det blir också en hearing i Vasaparken någon gång under våren.

– Förhoppningen är att styrelsen ska



GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Nuvarande förslag till logotyp

kunna ta beslut vid junisammanträdet, säger Lennart Weibull, ordförande för Rådet för identitets- och imagefrågor. Efter sommaren ska vi fortsätta gå igenom olika tillämpningar, exempelvis skyltar och flaggor. Det är också en ekonomisk fråga hur stora förändringar vi kan göra.

Hur stora bedömer du att chanserna är att förslaget tas i juni?

– Det är mycket goda chanser, men det är klart att det kan bli en diskussion om hur logotypen passar ihop med andra märken vid GU.

Även Eva Engstrand är full av tillförsikt.

– Jag känner mig som en god vän till sigillet nu när det inte är så grötigt och tycker att det är bra att vi fått den här lösningen. GU är en jätteorganisation där det inte är lätt att genomföra förändringar. Man kan alltid tänka sig andra lösningar, men om universitetets anställda är nöjda är jag det också.

Eva Lundgren
Allan Eriksson

Knoppas idéer ur din forskning?

Frigör tid. Sök idéstipendium.

Du är välkommen att söka idéstipendium om **20.000 kr** för att utveckla en idé ur din forskning som löser ett allmängiltigt behov i samhället, eller som kan bli en produkt/tjänst på en kommersiell marknad.

Stipendiet ger dig tid och möjlighet att tänka nytt kring din forskning, använda din kreativitet på ett annorlunda sätt och pröva att utveckla tillämpningsbara koncept kring ditt forskningsresultat. På köpet synliggörs ditt forskningsområde för andra delar av universitetet, forskningsfinansiärer och en intresserad allmänhet.

Sista ansökningsdag är 5 maj.

Blir Du nyfiken och vill veta mer? All information du behöver för att göra en stipendieansökan hittar du på: www.holding.gu.se.

Universitetets enhet för Forsknings- och innovationsservice, Sahlgrenska Science Park och GU Holding arrangerar utlysningen av idéstipendier för forskare vid Göteborgs universitet. Stipendierna delas ut av Västra Götalandsregionen inom ramen för mångfaldsprogrammet FöreKoM "Företagsamma Kvinnor & Män". Kontakta oss gärna vid frågor: Klementina Jozsa 031-7735153, Niklas Fernqvist 031-7735704, samt Erik M Bengtson 031-7411706.

www.vyrsgjorn.se

www.holding.gu.se

www.gu.se/forskninginnovation

www.sahlgrenska.se/sciencepark.se



Nya affärsidéer kläcks på Tjärnö

Hur kan forskare bli bättre på att kommersialisera sina upptäckter? Vid Tjärnö marinbiologiska laboratorium finns sedan ett år ett marint innovations-system som hjälper forskarna att vässa sina idéer.

GÖTEBORGS UNIVERSITET har tillsammans med Chalmers landets bredaste och mest omfattande forskning inom det marina området. Men trots kompetensen är det inte tillräckligt många idéer som kommersialiseras, framkommer i flera utvärderingar.

– Grundtanken med ett marint innovationssystem är att fler idéer med marin anknytning kan utvecklas. Det nyskapande i projektet är dels att kopplingen mellan å ena sidan universitetet och å andra sidan näringslivet, kommunerna och regionen är mycket tät, dels att idéerna fångas upp tidigt. Projektet ska också erbjuda möjlighet att utvärdera och utveckla idéerna ett eller två steg



Det är viktigt att nya affärsidéer får stöd, särskilt den första tiden, säger Eva Marie Rödström.

på Tjärnö (TMBL), utanför Strömstad, har växt så det knakat de senaste åren. För tio år sedan fattade regionen det avgörande beslutet att göra Tjärnö till en tillväxtmotor för den här delen av regionen. Tjärnö har också stöd från EU för att bygga ut stationen, vilket är ett skäl till att laboratoriet idag fungerar som ett Centre of Excellence – ett regionalt kunskapscentrum i marinbiologi. Under den här perioden har Västra Götalandsregionen och EU:s strukturfond för regional utveckling stöttat utvecklingen av laboratoriet med sammanlagt 35 miljoner kronor.

– Vår målsättning är att etablera Tjärnö som internationellt konkurrenskraftigt centrum för forskning inom marinbiologi. Vi har också initierat projekt som långsiktigt har regionalt intres-

se, inom exempelvis kustzonsplanering och fiske, bevarandegenetik, kemisk ekologi och båt färger, berättar Eva Marie Rödström, som var med och startade projektet för tio år sedan.

För att stärka företagsutvecklingen har TMBL tillsammans med GU Holding och Västra Götalandsregionen varit med och utvecklat ett stödsystem för marina företagsidéer.

EXEMPEL PÅ konkreta idéer är det nybildade företaget Ostrea Sverige AB, som sysslar med vattenbruk och odling av ostron. Tillsammans med intressenter från Frankrike står man nu i startgroparna för att odla den speciella art av ostron som finns på västkusten, *Ostrea edulis*, och som numera är sällsynt i andra delar av Europa. Affärsidén är att sälja denna av gastronomer eftertraktade art av ostron till den franska marknaden.

– Projektet innebär ett nära samarbete med forskning inom odlingsteknik och marin ekologi. Det kan generera spännande idéer som även kan stimulera grundforskningen.

Första steget av projektet TIS har avslutats och nu pågår andra fasen. Förhoppningen är att den ska övergå i en långsiktig verksamhet med fortsatt engagemang från universitetet, kustkommunerna, regionen och företagen.

ATT UTVECKLA kommersiella idéer ur naturvetenskaplig forskning tar ofta längre tid jämfört med teknisk forskning, menar Eva Marie Rödström, vilket är ett skäl till att det är så viktigt med stöd under den första tiden.

Trots att det finns ett politiskt krav att utveckla affärsidéer är det inte självklart att forskare hinner eller ska tänka så mycket på det.

– Forskare är inte i första hand inriktade på kommersialisering, utan framför allt intresserade av sin forskning. De har av naturliga skäl svårt att se om en idé

kan utvecklas till en produkt eftersom det tar tid och kräver mycket resurser. Det är här som stödet kommer in som kan innefatta både marknadsplanering och affärsjuridisk rådgivning från GU Holding och GU:s Forsknings- och innovationsservice. Det kan också handla om att det behövs en teknisk utveckling, och då kan man behöva koppla in annan kompetens för att utveckla idén.

I SAMARBETET MED många inblandade kan det bli intressekonflikter, varnar Eva Marie Rödström. Det kan innebära konkurrens om forskares tid, som ska delas mellan forskning och affärsutveckling, och diskussion om på vilka villkor andra får använda universitetets resurser eller hur man får publicera resultat. Det gäller att ha funderat igenom detta i förväg. Diskussionen om forskningens oberoende måste hållas vid liv, menar Eva Marie Rödström, annars är risken att det blir andra än universitetet som styr dagordningen.

– Utvecklingen av en idé tar också lång tid och det är inte säkert att man får pengarna tillbaka.

NU RÅDER STARK framtidsoptimism på Tjärnö, särskilt sedan det står klart att Västra Götalandsregionen och EU:s strukturfond stödjer projektet med ytterligare 1,4 miljoner:

– Nu är det dags att sätta ner fötterna och besluta om vi ska göra en storsatsning. Om idéerna är tillräckligt bra kan det skapa arbetstillfällen i regionen, och universitetet kan stärka sin marina profil. Här ska vi jobba ihop med företag, regionen och kustkommunerna. Det handlar också om att få forskare att se värdet i att utveckla både egna idéer och samarbeten med företag och att denna process kan ge mycket tillbaka till forskningen.

Allan Eriksson

» Vår målsättning är att etablera Tjärnö som ett internationellt konkurrenskraftigt centrum för forskning inom marinbiologi «

närmare en kommersialisering. Här kan forskare och doktorander tillsammans med företag utveckla idéer och vi hjälper till att höja kvaliteten på dem så att de blir kommersiellt gångbara, berättar Eva Marie Rödström, som är ansvarig för projektet Tjärnö Innovationssystem, TIS. Det marinbiologiska laboratoriet

Överlevnadsstrategier i verkligheten, del 2

TEXT Kajsa Asklöf | ILLUSTRATION Eva-Lena Hedwall

Manliga tidspionjärer bra för familjen

Tidspress är en tyngd som följer oss genom våra dagar. Ett svar på frågan varför det är så svårt att få balans mellan behov och tid, är att vi ägnar många långa stunder åt projektet identitetsbygge som ska visa vilka vi är eller vill vara. Det är en tidskrävande process som kräver ständiga investeringar.

Feature **EN SAK SOM** Jörgen Larsson, doktorand i sociologi, har funnit i sin forskning om familjers tidsstrategier är att ju mer pengar, arbete och fritidsengagemang vi har desto mer tidspress upplever vi. Ett ökat välstånd ger alltså ökad tidsbrist. Vi kan fylla vår vardag med fler aktiviteter och måste ägna mer tid åt att sköta om våra ägodelar.

– Jag tror att upplevelsen av tidsbrist också härstammar från olustkänslan av att behöva välja bort sådant man vill och har råd att göra för att man inte har tid, säger Jörgen Larsson.

UPPLEVELSEN AV TIDSPRESS kom i samband med industrialismen. Tidigare var vi uppgiftsorienterade och när vi hade gjort det vi skulle stod tiden stilla.

– När industrin kom fick tiden ett värde som produktionsfaktor. Det går alltid att använda tiden mer effektivt och göra ännu mer.

Det är också vad strategier för *time management* går ut på. Ökad effektivitet används inte för att minska tidspressen utan för att prestera mer. I konsumtions-samhället ägnar vi oss främst åt två saker:

att arbeta och att spendera pengarna.

– Att konsumtionsnormerna har stigit gör det problematiskt. Vi får förväntningar på att bo större, äta ute ibland och ha bil och mobil.

Normerna får vi inte längre bara från människor som vi själva. Reklamen skapar behov vi inte visste att vi hade och målar upp drömmar om ett gott liv som vi gör till våra egna.

NÄR DE FLESTA barnfamiljer numera har två heltidslöner innebär det en automatisk stegring av konsumtionsnormen, berättar Jörgen Larsson. Kanske driver tv-tittandet också upp förväntningarna på livet. Människor i tv-miljöer rör sig sällan i vardagssolket utan upplever spännande saker i flärd. Resultatet är att vi känner oss grå, tråkiga och fula, vilket föder ett behov att konsumera bort vårt trista jag och sätta färg på vårt händelsefattiga liv, säger Jörgen Larsson.

– Om reklam ska fungera så måste den skapa ett missnöje så att vi blir villiga att ta upp plånboken och betala bort det. På TV 4 är alla så glada och söta att vi känner att vi måste göra något, köpa något eller resa någonstans.

Tidningar har definitivt insett att dåligt självförtroende utgör en stor säljpotential, och erbjuder ständigt tips på hur vi kan putsa upp vårt yttre.

– Tipsen förutsätter en individualiserad syn på omvärlden. "Så här kan vi göra för att få en bättre värld", står det aldrig. Tipsen är helt inomsystemliga och går aldrig på djupet.

I ett individualistiskt samhälle får var och en ständigt bygga sin identitet utifrån en föränderlig miljö, och känner ofta behov att förbättra sin självbild.

– Självbilden får vi idag alltmer genom det vi gör och det vi har, alltså vad vi jobbar med och äger. Om man tänker sig att det finns en halveringstid på identiteten så har man till slut ingen om man ligger på sofflocket. Många har en negativ självbild och då måste de springa runt och göra en massa saker för att få bekräftelse.

DET KAN VARA SVÅRT ATT få ihop bilden av sig själv som en lyckad människa samtidigt som man vill vara en hängiven förälder. Med den ökade kunskapen om barns psykologiska behov vet vi att ett gott föräldraskap kräver närvaro, engagemang och inlevelse samt en hel del praktiska handlingar. Speciellt svårt är det med tanke på att småbarnstiden sammanfaller med den tid i livet då vi förväntas satsa som mest på arbetslivet.

– Det går åt mycket tid om man ska se varje barn fullt ut. Organiserade fritidsaktiviteter kräver ofta föräldrars skjutande och medverkan. Det är en ny förväntan på föräldrar idag.

Under vår tid har andelen heltidsarbetande mammor med barn mellan 6 och 12 år ökat från 33 procent till 49 procent på mindre än 10 år, utan att papporna har minskat sin insats på arbetsmarknaden i motsvarande grad.

– Kvinnors emancipation tror jag är den enskilt viktigaste faktorn till den

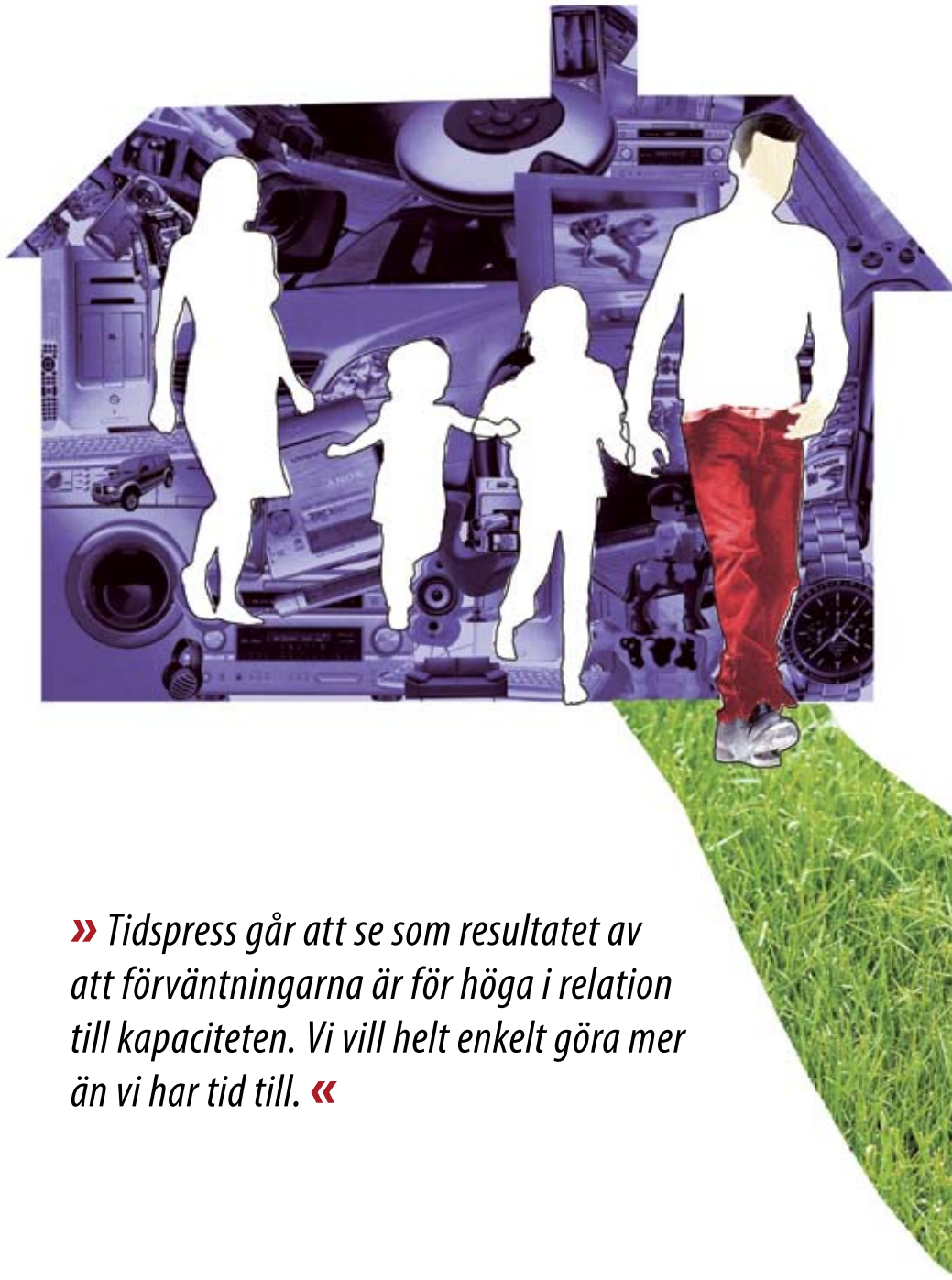
ökade arbetstiden. Vi har en stel mansroll som inte har förmått anpassa sig. Det är väldigt få män som anpassar sitt yrkesliv efter sitt familjeliv lika mycket som mammor gör, säger Jörgen Larsson.

Men för den man som vill öka sitt värde räcker det inte alltid längre med hög lön och en dyr bil. Att vara en pappa med nära relation till sina barn är idag statushöjande, menar Jörgen Larsson. Och där har män mycket att lära av kvinnors sätt att hantera ekvationen familj och jobb. Jörgen Larsson uppmanar män att bli manliga tidspionjärer, en ny typ av män som anpassar sina liv efter familjens behov. Det kan till exempel innebära att arbeta färre timmar och tacka nej till kvällsarbete, tjänsteresor och befordringar under de år man behövs som mest på hemmaplan.

– **DET ÄR DET SOM** kvinnor alltid har gjort, men gör allt mindre. Om båda parter gör detta blir det mindre anpassning för var och en, än om bara en gör det. Det har sitt pris, men det har mansfällan också genom att man då är utan den nära kontakten med sina barn och riskerar skilsmässa. Priset betalar man antingen i arbetslivet eller i den privata sfären.

För att kunna göra ett sådant val krävs att man funderar grundligt på hur man vill leva sitt liv och vad konsekvenserna kan bli.

– Det handlar inte om antingen karriär eller familj, utan det finns ett mellanläge där båda gör lite mindre eller senare karriär.



» Tidspress går att se som resultatet av att förväntningarna är för höga i relation till kapaciteten. Vi vill helt enkelt göra mer än vi har tid till. «

Råd för tidspressade

God självkänsla och stark målmedvetenhet är vad som krävs för att klara av att välja en annan väg än den under stress, eftersom den är normen, menar Jörgen Larsson. En omfattande reflektion över vilka livsprioriteringar man hittills har gjort, och i framtiden vill göra, är en början. Sedan gäller det att använda det lilla eller stora handlingsutrymme som finns.

Välj egna mål

Vad tycker jag är ett lagom livstempo, och vilka omprioriteringar behöver jag göra för att få leva så? Vad skulle jag göra mer och mindre av om jag bara hade ett år kvar att leva? Vilka prioriteringssiffror skulle jag sätta framför olika livsmål som exempelvis att:

- > ha en vardag i lagom livstempo
- > uppnå trygghet när det gäller ekonomi och arbete
- > påverka samhällsutvecklingen
- > få erkännande för min kompetens

- > tjäna mycket pengar och ha råd med en spännande och bekväm fritid
- > ha en bra mental utveckling
- > ha kul
- > bilda familj eller umgås med den familj jag har
- > få makt över min tid

Hur hamnade jag här?

Det är också viktigt att tänka igenom varför jag har hamnat i den tidspress jag lever under, och vilka krafter i mig själv och i omgivningen som spelar in. Hur ser idealen och normerna egentligen ut i samhället och hur ser de ut hos de människor jag omger mig med? För att göra det tydligt föreslår Jörgen Larsson att man sätter prioriteringssiffror framför livsmålen utifrån det eller dem man vill testa, och fundera över hur ens mål har påverkat ens eget liv. Den oundvikliga frågan kommer man ändå inte undan:

hur har jag själv påverkat inriktningen på mitt liv och vilka prioriteringar har jag gjort?

Prata och förstå

Om det går att göra en förändring tillsammans med sina närmaste är chansen att lyckas störst. Om det inte går, är det viktigt att ändå ge dem en chans att få inblick i de egna omprioriteringarna och motiven bakom dem. Samtalen ger alla inblandade, inklusive en själv, fördjupade insikter i vilka villkor, ideal och normer som styr oss. Om man har svårt att hitta tid för att prata föreslår Jörgen Larsson att man prövar en tv-fri månad. Abstinensen går över redan efter en till två veckor.

Tillräckligt är bra nog

Förutom de stora livsprioriteringarna är de små vardagsvalen avgörande. Livsprioriteringarna ska helst tillämpas i

alla beslut man gör under dagen, och då handlar det inte bara om att säga nej till mycket, utan också om att aktivt ge sig in i det man vill ha mer av.

För att klara av att minska tidspressen kan det vara bra att bestämma sig för att "good enough" är tillräcklig på arbetet, på hemmafronten och i alla andra roller man har. En person som nöjer sig med den lägre nivån får inte lika mycket beröm som den som alltid gör sitt bästa, men att sträva efter perfektion har ett pris, påpekar Jörgen Larsson, och det är tidspress.



Jörgen Larsson

Hur mycket får Agresso kosta?

UNIVERSITETSSTYRELSEN har beslutat att universitetet skall ha ett nytt ekonomisystem för den administrativa redovisningen. Detta med hänvisning till att nuvarande system inte uppfyller de krav på redovisning som regeringen ställer.

Man har nu hållit på ett antal år och utrett ekonomisystem och fastnade för Agresso. Vilket nu håller på att installeras och skall börja träda i kraft under april månad 2006.

För mig som arbetar på institution är första frågan: Har man satt ett kostnadstak för vad bytet till nytt system får kosta? Då menar jag alla kostnader! Jag har inte sett någon uppgift vad kostnaden hittills blivit. Jag vet bara att förra gången vi bytte från System S till Horisonten spräcktes alla kostnadsramar med många miljoner (motivering: order uppifrån om nytt system).

Därför är det intressant att notera David Turners fundering till att Agresso med automatik skulle frigöra medel för undervisning och forskning. Det är helt osannolikt att införandet av Agresso skulle medföra besparingar på institutionsnivå för undervisning och forskning.

Först skall engångskostnaden för införandet betalas (programvara, licenser, konsulter, studiebesök med mera), sedan skall underhållskostnaderna betalas där beroendet av konsulter och externa företag är stort.

Ta exemplet med att vi nu skall gå över från pappersfakturor till elektroniska fakturor. Det tror styrelsen skall innebära en stor besparing.

Varför det?

Blir det billigare att skicka alla GU:s fakturor till ett företag i Norrland där fakturorna skannas in i en databas? Vad skall betala denna tjänst? Jo, indragning av TA-tjänster på institution. Flera av de personer som idag sköter både registrering och betalning och allt annat som har med ekonomisystemet att göra skall således sägas upp därför att styrelsen tror att själva registreringen av fakturor är den ekonomiskt avgörande momentet för att skapa överskott på institutionerna. I stället är verkligheten den att Agresso i motsats till Horisonten kräver mycket fler registreringar per moment från ekonomiansvarig.

Att tro att man med Agressos införande kan dra in flera TA-tjänster på institutionen samtidigt med de stora pensionsavgångarna inom de närmaste kommande åren vittnar om dålig kunskap om hur universitets verksamheter bedrivs.

Min övertygelse är att några besparingar för institutionerna kommer införandet av Agresso aldrig att medföra.

Sven-Olof Kedbäck
ODONTOLOGEN

Replik:

SJÄLVKLART FÅR INTE ekonomisystemet och tillhörande kringsystem kosta vad som helst. NEKST-projektet som arbetar med att förbättra alla ekonomiadministrativa arbetsuppgifter har en total projektbudget på 33 miljoner kronor. Byte till ekonomisystemet Agresso är bara en väsentlig del av NEKST-projektet. I NEKST-projektet har många personer, från institutioner, fakulteter och centrala funktioner med ett stort engagemang arbetat för att hitta förbättringar i nuvarande ekonomiadministrativa arbetsuppgifter. Elektronisk fakturahantering är en sådan förbättringsåtgärd som bevisligen i alla organisationer där det har införts har inneburit kostnadsbesparingar. Jag kan inte se att GU skulle avvika från detta. Dessutom har regeringen beslutat att hela statsförvaltningen ska införa elektronisk fakturahantering senast 2009 med beräknade kostnadsbesparingar på 3,9 miljarder kronor för hela statsförvaltningen.

Nuvarande ekonomisystem Horisonten är inte gratis. Enbart den årliga kostnaden för licens och driftkostnad hos ADB-kontoret i Göteborg överstiger 5 miljoner per år.

Min fasta övertygelse är att NEKST-projektet och Agresso kommer att leda till besparingar genom att vi utnyttjar modern teknik och arbetar lite smartare.

Lars Nilsson
EKONOMIDIREKTÖR

Dålig personalpolitik!

PÅ MEDICINAREBERGET pågår nästan ständigt byggverksamheter av olika slag. En ofta förekommande konsekvens av detta byggande är att de få parkeringsplatser som finns för de anställda på Göteborgs universitet tas bort för gott eller temporärt.

Just nu pågår ett stort bygge vilket medfört att ett mycket stort antal parkeringsplatser försvunnit. Detta sker utan att arbetsgivaren försöker skapa kompensationsplatser under tiden bygget pågår.

Det svar man får när man frågar är att parkeringsdäcket som byggdes för ett par år sedan skulle räcka som kompensation. Det är möjligt – men nu har fastighetsavdelningen redan hyrt ut halva parkeringsdäcket till de anställda på SU!

Här har vi ett tydligt bevis på att ekonomiska aspekter går före omtanken om att skapa goda arbetsförhållanden för verksamhetens personal.

Anställd vid Sahlgrenska akademien

Arbetslivet nästa?

UTBILDAR VI VÅRA studenter för arbetslivet eller för att forska vidare efter grundutbildningen? Eftersom bara några få procent av alla våra studenter blir forskare är svaret enkelt: vi utbildar för att studenterna ska få ett meningsfullt arbete efter studierna.

Frågan om hur vi underlättar övergången från studier till arbetsliv har blivit alltmer aktuell, inte minst i och med arbetet med Bolognaprocessen.

I flera länder i Europa har arbetet med att förbereda studenter inför arbetslivet pågått i decennier. I Storbritannien har ett arbetslivscentrum vid varje högskola varit en självklarhet sedan början av 1900-talet. I Finland har sedan mitten av 1990-talet alla högre utbildningsanordnare ett karriärcentrum centralt placerat på högskolan eller universitetet. Tendensen är tydlig i Europa, allt fler lärosäten anammar idén om att studenterna behöver förberedas inför arbetslivet. Om Göteborgs universitet menar allvar med att vi ska vara ett av de framstående universiteten i Europa behöver även vi verka för att studenterna ska få ett bra arbete efter studierna.

Många skolor i Europa arbetar idag med "first destination surveys" vilket är undersökningar om var och när studenterna får arbete efter avslutade studier. Denna ranking blir sedan betydelsefull när studenterna ska välja utbildningsanstalt. Om man kan påvisa att studenterna får arbete snabbt efter studierna och dessutom ett arbete som de har utbildat sig för, har universitetet fått den bästa reklamen för att rekrytera nya studenter.

En annan viktig del i arbetet med att främja anställningsbarhet är att arbeta med en plan för studenternas studier och arbetsliv. Vid vissa skolor i Europa kallas den "Personal Development Planning". Här uppmuntrar skolan studenterna att reflektera över sin inlärningsinsats, sin utveckling under studietiden och arbete därefter. Denna plan startar redan första året och följer studenten under hela utbildningstiden. Planen innefattar studievägledning, karriärvägledning och andra arbetslivsinriktade seminarier och aktiviteter som att skriva ansökan, träna inför anställningsintervjun mm. Studenten har även en mentor eller lärare som följer studenten och planen under studietiden.

Genom personlighetsutvecklingsplanen får studenten en tydligare fokusering på studierna och studievalet och därmed får universitetet motiverade studenter som fullföljer hela sin utbildning. De får snabbare ett lämpligt arbete efter avslutade studier om de vet vad de kan erbjuda arbetsgivare.

Praktiksatsningen på Samhällsvetenskapliga fakulteten är ett steg i rätt riktning. Där lär sig studenterna

praktiska arbetsuppgifter och får kontakter och meriter som hjälper dem att få arbete efter examen. Denna satsning bör expandera till hela universitetet och alla studenter bör erbjudas möjlighet till praktik under sin utbildningstid.

Vad gör Göteborgs universitet idag för att främja anställningsbarheten för våra studenter?

Karriärcentrum arbetar med att förbereda studenterna med karriärvägledningssamtal, företagspresentationer, rekryteringsträffar samt seminarier om ansökan, anställningsintervjun, jobbsökarplanen och träningsintervjuer. Detta utgör en del i ledet att förbereda studenterna inför arbetslivet, men mer insatser från hela universitetet behövs.

Om Göteborgs universitet arbetar vidare med några av ovanstående förslag har vi kommit en bra bit på vägen för att främja våra studenters anställningsbarhet och därmed främja varumärket Göteborgs universitet nationellt såväl som internationellt.

Carlos Andersson
KARRIÄRCENTRUM

Odontologiska fakulteten finns inte

AV TRADITION har fakultetsnämnderna haft uppdraget att utse hedersdoktorer. Dessa doktorer har ju då fått en doktorshatt med odontologiska fakultetsnämndens hattmärke. På samma sätt har de doktorer som disputerat fått fakultetsnämndens hattmärke.

Numera heter fakultetsnämnden Sahlgrenska akademien. Frågan blir då skall det skapas ett nytt hattmärke för vetenskapsområdet medicin? I detta område ingår ju numera de tre kunskapsområdena medicin, odontologi och vårdvetenskap. Dessa tre kunskapsområden är ju samtidigt Hälsovetenskap. Kanske skall hattmärket symbolisera Hälsovetenskap?

Skall vi helt slopa hattmärken för doktorer och ersätta det med GU:s sigill?

Sven-Olof Kedbäck

Replik:

UNIVERSITETSSTYRELSEN har fastställt att det i Sahlgrenska akademien ryms tre större kunskapsområden: odontologi, vårdvetenskap och medicin. Doktorshatten för den som exempelvis har fått examensbevis avseende doktorsexamen inom det odontologiska kunskapsområdet får därför tills vidare det som av insändarskribenten benämns "odontologiska fakultetsnämndens hattmärke". Samma gäller för hedersdoktorer.

Irja Persson Utterhall
KANSLICHEF

Nedbantat sigill en halvmesy

DET VORE STOR SYND om GU skulle förlora chansen att ge universitetet en ny attraktiv image utåt. Att "gå tillbaka" till en bantad/förenklad version av det nuvarande sigillet skulle få två motsatta effekter: 1. Sigillet försvinner, 2. Sigillet finns kvar. Detta skulle se ut som en halvmesy och bara ge ett intryck av vända och vankelmod. Rådet för identitets- och imagefrågor använde ett minst sagt underligt tillvägagångssätt när man först signalerade att man ville byta ut sigillet och sedan presenterade ETT ENDA ALTERNATIV till en ny logotyp. Flera förslag borde givetvis ha tagits fram och en slutlista diskuterats. Det vore också intressant att veta hur de som tillfrågades om den nya bokstavslösgon GU (ett förslag som inte jag heller gillade) tyckte att det nuvarande sigillet fungerade. Nu verkar rådet vilja gå tillbaka till ETT ENDA ALTERNATIV för

ett förenklat sigill! Med dessa begränsade möjligheter är det svårt att åstadkomma egentlig förnyelse.

I förra numret av GU Journalen beskrev jag den succéartade förnyelsen av University of Sussex gamla vapen. Turligt nog kunde man där leka med kombinationen US ("Study with US"), och hur väl detta nu är etablerat visades nyligen när studenterna protesterade mot viss inskränkning av service och använde som sin slogan: "Sort US out!" Men man behöver inte bara se till en bokstavskombination som en möjlig lösning. Ett annat engelskt universitet (vars logo ser ut ungefär så här: THE UNIVERSITY of York) har med ett enkelt fontbyte lyckats skapa en intressant spänning mellan modernitet och tradition. Behåll gärna sigillet i officiella sammanhang (examensbevis, promovringar), men ta nu tillfället i akt att med en ny logotyp skapa ett förnyat utseende för GU:s ansikte utåt.

Ulf Dantanus

GU:S AVDELNING VID UNIVERSITY OF SUSSEX

Replik:

RÅDET FÖR identitets- och imagefrågor har sett över möjligheten att ändra universitetets logotyp. Det alternativ som först prövades, byggde på bokstäverna GU. Det övergavs efter ett så kallat varumärkestest där anställda, studenter och allmänheten intervjuades. Förslaget uppfattades som kommersiellt och företagslikt av många testpersoner. Även externa experter som anlätades ställde sig tveksamma. Det visade sig också att det nuvarande sigillet har en stark ställning och är "laddat" med många positiva värden som vi som universitet vill förmedla, inte minst kvalitet i verksamheten.

Rådet har också gjort bedömningen att renoveringen av nuvarande sigill kan göra det ännu mer distinkt. Det finns många goda exempel på gradvisa förändringar av logotyper/sigill som fungerat som en signal om modernisering utan att dess värdemässiga tyngd äventyras. Rådet har ansett att detta också är den väg

Göteborgs universitet bör gå. Det kommer att ge en logotyp som grafiskt är betydligt tydligare än nuvarande sigill, mer lättanvänt och tekniskt mer användbart.

RÅDET MENAR SÅLEDES att en renoverad logotyp och en ny grafisk profil kommer att bidra till en förnyelse av Göteborgs universitet. Det finns en stor potential för universitetet att synas och profilera sig mer om en ökad enhetlighet i fråga om exempelvis skyltar, brevpapper, trycksaker kan genomföras. En tydligare identitet och image – även grafiskt – för Göteborgs universitet är viktig i en allt mer konkurrensutsatt omvärld.

Lennart Weibull
ORDFÖRANDE I RÅDET

Hans insatser kan knappast överskattas

PROFESSOR EMERITUS Jörgen Westerståhl har avlidit 90 år gammal. Därmed har den svenska samhällsvetenskapen förlorat en av sina pionjärer. Som professor i statsvetenskap vid Göteborgs universitet under tre decennier (1952–1982) kom han på ett avgörande sätt att bidra till den nyorientering som innebar att statsvetenskaplig forskning vidgades från den tidigare inriktningen på historiska och statsrättsliga frågeställningar till att mer handla om samtiden och demokratin.

JÖRGEN WESTERSTÅHL disputerade för den filosofiska doktorsgraden vid dåvarande Stockholms högskola år 1945 på en avhandling om svensk fackföreningsrörelse. Han förordnades som docent samma år och bedrev undervisning och forskning i Stockholm men var under en period anställd som sekreterare i riksdagens konstitutionsutskott samt var 1951 Rockefellerstipendiat i USA. År 1952 utnämndes Jörgen Westerståhl till innehavare av August Röhss professur i statskunskap vid Göteborgs universitet. Han hade ett stort antal uppdrag inom Göteborgs universitet, bl a 1961–1963 som dekan för den humanistiska fakulteten, som då även inkluderade samhällsvetenskaperna, och som prefekt för statsvetenskapliga institutionen under ett par decennier.

Jörgen Westerståhls vision var en statsvetenskap inriktad på politiskt beteende och institutioner i motsats till den förhärskande historiska och juridiska traditionen inom ämnet. Han hade redan samma år som han disputerade blivit sekreterare i den social-



Jörgen Westerståhl i GU Journalen 2001 i samband med 50-års firandet av hans professur.

vetenskapliga forskningskommittén, som drog upp riktlinjerna för samhällsvetenskapernas utbyggnad. Hans installationsföreläsning som hade titeln *Objektivitetsproblemet i samhällsvetenskaperna* redovisade hans program och i en artikel i Statsvetenskaplig tidskrift samma år efterlyste han en starkare metodmedvetenhet inom statsvetenskapen. Han betonade vikten av generaliseringar och ställde sig kritisk till det idiografiska perspektivet.

PÅ NÅGRA FÅ ÅR etablerade han en specifikt göteborgsk forskningsprofil med fokus på demokrati och byggd på empiriska massdatastudier. Systematiska mätningar inleddes för att möjliggöra utvärderingar av demokratins funk-

tionssätt. Det gällde valforskningens studier av väljarbeteende – världens äldsta efter USA, med start redan 1954, medieforskningen med studier av både innehåll och publik, och den breda kommunalforskningen med fokus på lokal demokrati.

JÖRGEN WESTERSTÅHLS verksamhet präglades av ett stort samhällsengagemang. Det kom bl a till uttryck i ett stort antal offentliga utredningsuppdrag.

Jörgen Westerståhl var också engagerad i den högre utbildningen. Han hade redan under sin tid vid Stockholms högskola varit med att planera en svensk journalistutbildning. I Göteborg medverkade han aktivt i utformningen av verksamheten vid bl a socialhögskolan

och journalisthögskolan i vars styrelser han var ordförande. Han fungerade även som offentlig granskare av läromedel. Jörgen Westerståhl var en uppskattad handledare och långt efter sin pensionering fortsatte han att aktivt medverka i statsvetenskapliga institutionens seminarier.

Jörgen Westerståhls insatser för svensk samhällsforskning kan knappast överskattas. Han initierade och ledde utvecklingen mot nya forskningsområden, inte minst genom att anknyta till aktuella samhällsproblem. Som barnbarn till Hjalmar Branting förvaldade han en tradition där tilltron till politikens möjligheter stod i centrum.

I EN TRÄNGRE mer personlig krets kunde han på ett fascinerande sätt dela med sig av sina erfarenheter av ett rikt liv i både forskningens och samhällets tjänst. Hans uppslagsrikedom och analytiska skarpsinne var en inspiration för alla som hade förmånen att arbeta tillsammans med honom. Jörgen Westerståhls gärning kommer att leva vidare.

För vänner och kollegor
vid Göteborgs universitet

Sören Holmberg
STATSVETENSKAPLIGA INSTITUTIONEN

Lennart Nilsson
FÖRVALTNINGSHÖGSKOLAN

Lennart Weibull
INSTITUTIONEN FÖR JOURNALISTIK
OCH MASSKOMMUNIKATION

Bland miljöproblem och landskapsvärden

Stafettpippen

I FÖRRA GU JOURNALEN stod Lotta Frändberg vid fruktdisken och funderade över miljövännens dilemma i valet mellan krävmarkerade äpplen från Nya Zeeland och omärkt frukt från svenska äppelodlingar. Hon överlämnade stafettpippen med en fråga om vilken roll de nära, vardagliga landskapen spelar för vår syn på miljöproblemen och vår möjlighet att ta miljöansvar.

Ja, hur förhåller sig landskap till miljö, kan man undra? Både landskap och miljö handlar ju om människan och naturen, om det komplexa samspelet mellan dessa båda och hur detta samspel yttrar sig på konkreta platser. Vad är det då för skillnad mellan hur vi tänker på människans relation till naturen när vi talar om den i termer av landskap, och när vi talar om den som miljö? Låt oss fundera ett ögonblick på hur vi använder orden landskap och miljö i vardagliga sammanhang.

En sak som slagit mig är att miljön av någon anledning verkar vara mer problemtyngd än landskapet. Ordet miljö används i sammansättningar som miljöproblem, miljöhot och miljöförstöring. Vi måste värna om vår miljö och motverka negativ miljöpåverkan, heter det (positiv miljöpåverkan hör man mer sällan talas om). En hel arsenal av miljörelser, miljömärkning, miljöpolitik och miljöforskning står beredd att agera för miljöns skull.

LANDSKAPET VERKAR däremot vara fritt från den sortens bekymmer. Ordet landskap kommer ofta till användning när vi talar om tilltalande miljöer. Som äppelodlingar. Man kan tala om landskapets betydelse för vår identitet och om värdefulla landskapselement som bör skyddas och bevaras. I landskapet anses vi kunna läsa spåren av tidigare generationers liv och arbete, drömmar och kamp för brödfödan.

Miljöhot finns det tyvärr gott om i vår värld, men förvisso kan också landskap vara hotade. Om äppelodlingen blir olönsam kan planteringen överges och växa igen, träden bli mossbelupna och vildvuxna, eller sågas ner och ersätts med åker eller granplantering. Ett hotat landskap kan väcka väl så starka känslor som en hotad miljö.

Om miljön är konfliktfylld förefaller landskapet vara en idyll, om än emellanåt en hotad sådan. Medan



miljön väcker ett politiskt engagemang framkallar landskapet snarare känslomässiga reaktioner. Kanske kan man säga att miljöbegreppet har något radikalt över sig medan landskapsbegreppet framstår som mer konservativt. Miljöns problem kräver aktiva insatser och åtgärder, men landskap vill vi helst bevara.

SÄKERT ÄR DETTA EN mycket förenklad bild av hur dessa båda ord används. Många gånger överlappar de förstås varandra, och skillnaden mellan dem är inte alltid så tydlig som jag här vill göra gällande. Landskapsförändringar kan ses som miljöproblem, och miljörelsen kan engagera sig för att värna om landskapet. Ändå tycker jag att det finns något intressant i det faktum att vi ofta pratar om miljöproblem men säl-

lan om landskapsproblem. Miljö betraktas som en samhällsfråga och en politisk angelägenhet medan landskap snarare uppfattas som individuella upplevelser. Här finns förstås begreppshistoriska förklaringar, inte minst i landskapsbegreppets koppling till konsten, som lärt oss att uppfatta landskap som i första hand det visuella intrycket av en viss miljö.

MEN VAD SPELAR då detta för roll? Är det inte helt i sin ordning att orden landskap och miljö används för att beteckna lite olika aspekter av samspelet mellan människan och naturen? En viktig skillnad, som jag ser det, ligger i synen på människans inverkan. När vi pratar om miljön och dess problem är utgångspunkten ofta att människan är själva orsaken till problemen. Människan har skadat miljön och måste ta sitt ansvar för att minimera skadan. I ett landskap däremot, ses människans inblandning i den fysiska miljön ofta som något positivt. Genom människans samspel med naturen har åkrar, vägar och hus, städer, fabriker och äppelodlingar skapats. Ångar och hagar visar att även den biologiska mångfalden kan gynnas av människans aktiviteter i landskapet.

Så i miljön är människan ofta ett hot, i landskapet en positiv kraft. Kanske finns lärdomar att dra i skärningspunkten mellan dessa två. Skulle vi kanske från miljöområdet kunna lära oss att uppmärksamma de samhälleliga och politiska dimensioner som förvisso finns även i landskapet? Och kan vi av landskapet lära att människans närvaro i miljön inte nödvändigt behöver ses som en "störning"?

I PRAKTIKEN FINNS landskap överallt, och de är inte alltid vackra och idylliska. Vad kan vi lära oss om människans roll i landskapet genom att rikta sökarmot landskap som uppfattas som "fula", "skräpiga" eller "övergivna"? Med den frågan lämnar jag stafettpippen vidare till Gabriella Olshammar på institutionen för kulturvård.

Katarina Saltzman

FORSKARASSISTENT VID ETNOLOGISKA INSTITUTIONEN

notiser

Nyinstiftat pris till klimatforskare

◆ **Det nya** "Leo Prize for Independent Thinking", instiftat av professor emeritus Gösta Wallin, går i år till den amerikanske professorn Richard S Lindzen vid Massachusetts Institute of Technology, MIT. Priset, som är på 16 000 dollar, överlämnas fredagen den 3 maj på Wallenbergsalen. Efter ceremonin håller Richard S Lindzen en offentlig föreläsning med titeln: *Climate Alarm and Scientific Illiteracy, or The Revenge of Underappreciated Scientists*.

Den 2 till 3 maj hålls också vetenskapliga seminarier på Geovetarcentrum. Mer information om programmet finns på hemsidan: www.leoprize.org

IP-baserad telefoni införs vid GU

◆ **Nästa år ska alla** telefonanknytningar vid Göteborgs universitet ha förts över till IP-baserad telefoni. Av underhållsskäl måste växeln bytas. Fördelarna med IP-baserad telefoni är att data och telefoni kan användas samma nät mellan universitetets byggnader. Men det kräver särskilda telefoner och utrustning. Det nya systemet ger också nya tjänster som till exempel enkla telefonkataloger som kan användas gemensamt. Telefonerna vid GU har redan börjat bytas ut och en utbildning hålls för de anställda på de olika enheterna i samband med bytet.

Naturvetarna får ny nämnd

◆ **Naturvetenskapliga** fakultetsnämnden får fyra nya ledamöter från och med 1 juli. Marie Rådbo, universitetslektor i astronomi, är känd för allmänheten, inte minst för sina barnböcker om astronomi. Övriga nya ledamöter är Gabriella Olshammar, bebyggelseantikvarie och forskarassistent, Helena Filipsson, forskarassistent i oceanografi, samt Göran Hilmersson, professor i organisk kemi.

David Turner kvarstår som dekan, liksom Jöran Bergh och Anna Stina Sandelius, som sitter kvar som prodekan respektive vicedekan. Men när Jöran Bergh går i pension om två år blir det Anna Stina Sandelius som tar över uppdraget som prodekan medan Marie Rådbo blir vicedekan.

Rolf Wolff kvar som rektor

◆ **Professor Rolf Wolff** har efter val till fakultetsnämnden föreslagits som rektor för Handelshögskolan i ytterligare tre år. Även universitetslektor Gunilla Bornmalm-Jardelöw och professor Claes G. Alvstam kvarstår som prorektor. Nya ledamöter i fakultetsnämnden är docent Inga-Lill Johansson, verksam i kompetensgruppen Externredovisning och företagsanalys vid företagsekonomiska institutionen, samt universitetslektor Mette Sandoff, verksam i kompetensgruppen Human Resource Management. Per Cramér, professor i internationell rätt, omvaldes som ledamot. Handelshögskolans studentkår kommer att utse tre representanter till fakultetsnämnden. Den nya fakultetsnämnden tillträder den 1 juli 2006.

En vetenskapens cheerleader och gerillakrigare

Det är på helt vardagliga ställen, som på en lekplats eller i en hamburgerbar, som man kan råka stöta på Ilan Chabay. Står han i ett hörn och verkar pyssla med något konstigt, som frusna bubbler i en låda eller magneter som rör sig åt alla håll, kan man vara säker på att inte bara barn, utan även deras föräldrar, snart flockas kring honom.

Han är nybliven professor i vetenskapskommunikation och ägnar sig åt vetenskapligt gerillakrig.

TILL GÖTEBORG kom Ilan Chabay en kylig marsdag för att hålla sitt installationstal i samband med hundraårsfirandet av Victor Hasselblads födelse. Professuren i Public Learning and Understanding of Science är gemensam för GU och Chalmers, och skapad av Hasselbladstiftelsen.

– Min far var musiker, berättar Ilan Chabay. Jag växte upp omgiven av musik och konst. Det var inte självklart att jag skulle ägna mig åt naturvetenskap. Först läste jag faktiskt historia, innan jag ändrade inriktning och började studera kemi. Jag doktorerade i kemisk fysik vid University of Chicago och tyckte att det inte fanns något mer fängslande än att forska.

DET VAR NÄR han hade arbetat ett antal år vid US National Institute on Standards and Technology som han 1982 fick chansen att ta ett sabbatsår för att arbeta vid vetenskapscentrumet Exploratorium i San Francisco.

– Idag finns det ju vetenskapscentrum lite varstans men då var det ännu ganska ovanligt. Vi hade flera fantastiskt duktiga formgivare som gjorde en massa roliga experimentstationer som engagerade både barn och vuxna. Ändå var det inte riktigt bra. De här formgivarna visste inte så mycket om naturvetenskap och hade heller aldrig undervisat. Det innebar att det de gjorde var underbart på många sätt men inte särskilt lärorikt.

Det var detta som fick Ilan Chabay att börja fundera på hur man skulle kunna göra riktig vetenskap på ett sätt som kunde vara intressant för allmänheten.

– **1983 STARTADE** jag the New Curiosity Shop i San Francisco där jag bland annat tog fram material för att få barn, men även deras lärare och föräldrar, att förstå magnetism, elektricitet, kaos och statistik. Jag tänkte så här: Om jag står i dörren till ett museum, vad vill jag då lära mig? Antagligen något nytt som får mig

att börja fundera över sådant jag inte tänkt på tidigare. Och om jag skulle få se något spännande kanske jag till och med vill kunna gå hem och kolla om det där fungerar hemma också. Ska man förklara något för människor som inte är vana vid vetenskap gäller det att vara konkret och ge exempel från vardagslivet. Vetenskap handlar ju om dig och mig. Det lekmaterial jag gjorde finns nu på museer över hela världen, men inte bara där, utan också i sjukhusens väntrum och på McDonalds. Det är det jag kallar Guerilla Science, att gå ut bland vanligt folk och bedriva vetenskap där de befinner sig.

DET ÄR BARNEN Ilan Chabay i första hand vill entusiasmera för vetenskapen.

– Men även föräldrar och lärare är viktiga. Åtminstone i USA är lärarna på de lägre stadierna väldigt osäkra så fort de ska undervisa om naturvetenskap och håller sig därför strikt till läroboken. Jag har varit i skolor där lärare undervisat om kapitel ett och sedan gått vidare med kapitel två utan att förklara sambandet mellan det som beskrivs i de båda kapitlen. "Men det där har väl inget med varannat att göra?" kan lärarna säga. Och det är klart, om de själva inte känner till att olika fenomen i tillvaron hänger samman, hur ska de då kunna lära ut det? Om jag föreslår att de ska gå ut i naturen och upptäcka saker och ting själva, så blir lärarna osäkra, för vad skulle hända om de kommer in på områden de inte alls behärskar? undrar de. Men vad gör det om en lärare inte har alla svar? Jag har själv tre barn, min yngsta dotter är sju år gammal och kommer ständigt med frågor som jag inte alls kan besvara. Men kanske vi kan ta reda på svaret tillsammans? Eller, om det inte går, så kan man säga: Jag har ingen aning om varför det är så, men wow, en sådan spännande fråga! Det handlar om att fascineras och förundras inför tillvaron tillsammans med barnen, snarare än om att alltid veta allting.

MEN ILAN CHABAY anser också att det är viktigt att öka förståelsen i hela samhället för vad vetenskap är – och inte är.

– Politiker och andra samhällsaktörer vill ofta ha enkla svar på komplicerade frågor. Hur löser vi miljöproblemen, är det växthuseffekten som är det stora problemet, ja eller nej? Men forskning fungerar inte så, det är sällan man kan ge entydiga svar. Egentligen vilar all vår vetenskap på bara en handfull



Ilan Chabay vill få människor att förundras över vår värld.

mycket viktiga tankar som vi byggt upp en modell av världen på. Vad jag önskar är att människor ska se på omgivningen och undersöka vad de olika föremålen säger oss om tillvaron, men också se föremålen begränsningar, vad de faktiskt inte kan berätta.

Gästprofessuren i vetenskapskommunikation är på tre år med möjlighet till förlängning. Och det är främst tre uppgifter Ilan Chabay kommer att ha.

– **JAG SKA VARA** en cheerleader och provokatör för alla dem som redan ägnar sig åt vetenskapskommunikation och populärvetenskap i Göteborg, men också på andra platser i Sverige. Och så ska jag fungera som mentor för de studenter som vill studera detta område. Min tredje uppgift blir att forska om vetenskapskommunikation. Förhoppningsvis ska vi så småningom kunna bilda ett centrum för den här typen av forskning som kan

samla alla som håller på med populärvetenskap i Göteborg, i Sverige och kanske till och med i hela världen.

FÖR DET ÄR INTE självklart hur vetenskapskommunikationen egentligen ska se ut för att fungera på bästa sätt, menar Ilan Chabay.

– Det mesta av det vi kan, har vi ju lärt oss utanför skolan. Det är saker vi fått veta av våra föräldrar, upptäckt själva, sett på tv eller på en utställning. I skolan nöter man ofta in kunskapen men vad som är så märkligt är att en hel del av det vi vet har vi bara läst en enda gång, exempelvis i en tidningsartikel. Det där är intressant att utforska. Hur går det egentligen till när vi plötsligt förstår något som vi inte haft en aning om tidigare?

Eva Lundgren

Klassiska språk hjälper oss att förstå vilka vi är

Krönikan FÖR ETT PAR ÅR SEDAN var jag på en samnordisk konferens vid Lunds universitet, där temat var de små språkens problematiska situation vid universitet och högskolor. Jag reste dit som representant för ämnet latin; väl på plats fann jag att konferensen gällde alla språk utom engelska. Alla andra språk är alltså per definition "små", och indelades på konferensen i "stora små språk" (t ex tyska, franska), "mellanstora små språk" (t ex latin, arabiska) och "små små språk" (t ex bulgariska, koreanska). För en latinist var det naturligtvis en glädje att finna sig placerad åtminstone i mellanklassen men samtidigt var det en obehaglig påminnelse om situationen för språkstudiet i våra nordiska länder. Bekymret idag borde inte bara gälla sjunkande kunskaper i matematik och bristande intresse för teknisk-naturvetenskaplig utbildning hos ungdomen, utan lika mycket sviktande språkkunskaper.

STATSMAKTERNAS OVILJA att premiera "tunga" studier i skolorna har naturligtvis spelat en avgörande roll för språkens ställning. Varför välja C-kurs i franska eller B-kurs i latin på gymnasiet, när kurs i fotografering garanterat ger mindre arbete och bättre betyg? Att studenten utan teoretiska fördjupningsämnen står sämre rustad för att genomföra de högre studier han/hon tack vare sina goda betyg har kommit in på syns inte utåt, utan blir ett problem för individen eller för den aktuella utbildningsenheten. Vi borde se det som ett nationellt problem att dagens ungdomar får allt sämre möjligheter att kommunicera med omvärlden utanför den nordamerikanska och nordvästeuropeiska sfären. En antydning om en vilja till nytänkande finns i den så kallade meritämnesutredningen, om tilläggsopäng för "tyngre" gymnasiekurser. Så vitt känt för mig har inget beslut ännu fattats i saken.

VAD KAN VI som arbetar inom språkvetenskapliga sektorer vid universitet och högskolor göra åt det sjunkande intresset för språk? Våra egna problem är att rekrytera studenter, behålla dem och se till att de kommer genom studiet med godkänt resultat (förhoppningsvis lika med goda ämneskunskaper). För detta krävs många saker. För det första får vi inte hålla betydelsen av goda språkkunskaper för oss själva. Vi måste göra klart att skolkunskaper i engelska räcker till kommunikation på ett yttill men absolut inte längre, att det finns hela kontinenter där engelska inte är ett gångbart språk och att de länderna är eller blir lika viktiga för Sverige som vissa länder på den norra hemisfären, och vidare att kunskaper i främmande språk och de insikter i andra kulturer och sätt att tänka som de kunskaperna ger är en nödvändig förutsättning för fredlig samexistens i en geografiskt krympande värld. Detta är inte bara en angelägenhet för språkännarna i sig; alla företrädare för ämnen av internationell karaktär bör klart och tydligt uttrycka behovet av att få studenter som kan hantera andra språk än engelska.

Vi bör vidare se till att ha en dialog med skolorna. Ett skäl till att studenter hoppar av från det valda studiet är många gånger att övergången från skolstudier till universitetsdito blir chockartad. MVG i ett skolspråk betyder inte att man surfar lätt och enkelt genom universitetsstudier i samma språk. Här har universitetslärarna ett ansvar för att se till att de krav som ställs är realistiska i förhållande till slutnivån i skolans språkundervisning, men också ett ansvar för att klargöra vad ett akademiskt studium i språk faktiskt innebär, jämfört med till exempel studieförbundens mer turistspråksinriktade kurser.



FOTO: NTNU INFO/RUNE PETTER NESS

Men är det inte lite förmåtet av en latinist att uttala sig om språkstudier som Sveriges nyckel in i den globala processen? Vilket land ska våra latinstudenter kommunicera med – Vatikanstaten? Det alla språkstudier tillägnas sig, antingen det handlar om klassiska eller moderna språk, är en färdighet att kommunicera med en annan kultur (eller flera). För de klassiska språkens del handlar det om kommunikation med kulturer i annan tid, från bronsålderns Troja till 1800-talets internationella vetenskapssamhälle. Runt om i världen sitter andra människor och kommunicerar med de samma kulturerna, och undan för undan upptäcker vi att vi är del av ett större gemensamt sammanhang – vårt kulturarv om vi så vill, men också ett arv som ständigt gör sig påmint i nya sammanhang. Achilleus, Alexander och Julius Caesar jagar fram över biodukar och tv-skärmar, Tolkiens alvspråk väcker intresse för andra exotiska språk och postmodernismens sönderbrutna kolonier får människor att börja fundera över vad det var som blev sönderbrutet. De klassiska språken, liksom de

moderna, hjälper oss att förstå inte bara vilka de andra är utan också vilka vi själva är. Vi måste på de sätt vi kan försöka hjälpa unga människor till att få upp ögonen för den sortens kunskaper och förståelse.

Gunhild Vidén

PROFESSOR I KLASSISK FILOLOGI VID DET NORSKA TEKNISK-NATURVETENSKAPLIGA UNIVERSITETET I TRONDHEIM
TILLTRÄDER DEN 1 JULI TJÄNST SOM PROFESSOR I LATIN
VID GÖTEBORGS UNIVERSITET

Engelska påverkar oss mer än vi tror

Språkspalten

SOM, FÖRMODLIGEN, första universitetet i Sverige kan Göteborgs universitet snart få en egen språkpolicy! I andra europeiska länder, inklusive våra nordiska grannländer, är sådana policies redan ganska vanliga. Det är en av de centrala arbetsgrupper som inrättats i samband med anpassningen till Bologna-modellen som arbetat med språkpolicy och redan nu presenterat ett första utkast. Så småningom får universitetsstyrelsen ta ställning till förslaget. Policyförslaget behandlar svenskans, engelskans och övriga språks användning inom universitetet. En handlingsplan för det konkreta arbetet med att förverkliga policyens mål kommer att utarbetas under hösten. Jag ser fram emot att få följa arbetet, och det tror jag att många andra också gör! Språkfrågornas betydelse ökar i takt med den ökande internationaliseringen.

Att engelskans inflytande på svenskan är fortsatt stort visar sig på många olika sätt. Ett är osäkerheten på vilken form lånord som *policy* ska ha i plural (se stycket ovan, där jag valt den engelska formen). SAOL ger inget besked – kanske ett sådant kommer i den nya upplaga som snart ges ut.

Ett annat sätt som inflytandet visar sig på är, misstänker jag, den plötsliga explosionen av sammansättningar med ett ord som slutar på *-ande* som förled; sådana ord är enligt Svenska Akademiens grammatik (1999) okända i svenskan. Men nu sju år senare förekommer de tämligen frekvent: *lärandemål* "mål för vad som ska läras", *hörandeförsamling* "församling som ska höras", *främjandespråk* "språk som ska främja (handelsutbyte)" med flera. Sannolikt går sådana bildningar tillbaka på *-ing*-former i engelskan: *learning outcomes* etcetera. I svenskan finns/fanns för ord som inte

(gärna) bildar *-ning*-form egentligen ingen ordmotsvarighet till de engelska uttrycken; är det en sådan motsvarighet vi plötsligt har fått nu? Jag ämnar fördjupa mig i frågan och återkommer, i bästa fall, med resultat senare.

Ett tredje exempel på engelskt inflytande är att man i svenskan kan finna exempel på lek med engelska ord där enbart ena ledet byts ut till svenska. Jag har bland annat hittat *lokaltrötter* (Göteborgsposten, månadsskiftet januari/februari 2006). Där har det engelska förledet *globe-* "glob" bytts ut medan efterledet fått stå kvar oförändrad. Så kan man bara göra om man känner ett språk väl.

Det svenska prepositionssystemet är komplicerat och förändras ganska snabbt. Alla förändringar har inte samma orsaker, men en typ är den som nog beror på engelskans påverkan. Ett exempel är när det äldre uttrycksättet *fokusera något* nu allt oftare heter *fokusera på något*. På

engelska heter det *focus on*. Just *på* ökar i frekvens, det ersätter ofta andra prepositioner – *studera på universitet* istället för *vid universitetet* – men i många fall beror det faktiskt inte på engelskt inflytande utan verkar ha språkinterna orsaker. Det har också språklig kreativitet, som jag läst i GU-interna dokument på sistone.

Mer information om språkpolicy finns på: <http://www3.gu.se/bologna/>

Skicka frågorna direkt till: kerstin.noren@adm.gu.se

Kerstin Norén
PROREKTOR



J'accuse!

Så inleds en av världens mest berömda tidningsartiklar, publicerad den 13 januari 1898 i tidningen L'Aurore. Artikeln är utformad som ett öppet brev till Frankrikes president, Félix Faure, och den som anklagar är ingen mindre än den kände författaren Emile Zola.

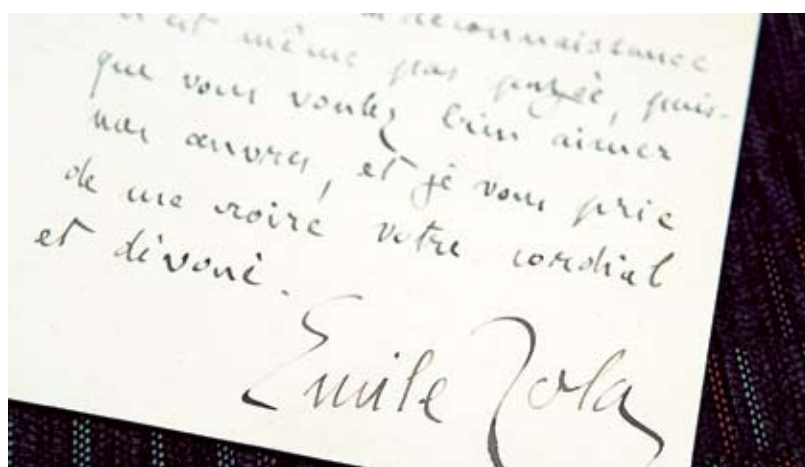
Artikeln innebar kulmen på vad som skulle bli en av världens mest kända rättsskandaler, den så kallade Dreyfusaffären.

UB:s rariteter

DEN 15 OKTOBER 1894 arresteras Alfred Dreyfus, stabskapten vid det franska krigsdepartementet, anklagad för att ha överlämnat militära hemligheter till den tyske militärattachén i Paris. Det finns egentligen inga skäl att misstänka Dreyfus, utom ett: han är jude. Mot sitt nekande döms han till livstids fängelse på Djävulsön, en ökad fransk straffkoloni i Franska Guyana i Sydamerika.

Några år senare framkommer emellertid information som tyder på att den verkliga landsförrädaren är någon helt annan – en högt ansedd major från högadeln, Ferdinand Walsin Esterházy. Nu är det dock något mycket viktigare än en judisk kaptens rättigheter som står på spel; hela den franska arméns ära skulle äventyras om det kom fram att det finns förrädare bland de höga officerarna. Inte förrän 1898 blir det rättegång och Esterházy frikänns.

Det är detta som får Emile Zola att



fatta pennen och skriva sin berömda artikel där han anklagar krigsministern, militärdomstolen och själva presidenten.

– Affären pågick i hela tolv år och delade Frankrike i två läger. Författaren och andra intellektuella på vänsterkanten stod

på Dreyfus sida medan det konservativa och kyrkliga Frankrike stod på andra sidan, berättar Anders Larsson, bibliotekarie på UB. Efter att ha skrivit artikeln blev Emile Zola stämde för smädelse, dömdes till böter och fängelse, och måste fly till England.

År 1898 lyckades man visa att de dokument som fällt Dreyfus var falska. Den officer som låg bakom begick självmord strax efter avslöjandet. En ny rättegång 1899 innebar dock inget frikännande för Dreyfus men hans straff sänktes till tio års fängelse. Först 1906, när Esterházy, som flytt till England, erkänt sitt förräderi, togs målet upp igen och Dreyfus blev äntligen frikänd. Han återfick sin militära rang och förärades till och med hederslegionen.

– Tidningen L'Aurore, där artikeln publicerades, är idag mycket sällsynt, berättar Anders Larsson. När exempelvis Bibliothèque nationale i Paris skulle göra en Zolautställning 1952 fick man låna ett privat exemplar av tidningen eftersom biblioteket inte hade något eget. Men vid Kurs- och tidningsbiblioteket finns inte bara ett exemplar av det nummer där Zolaartikeln var publicerad, utan hela årgången i ett band.

UB äger även annat material från Zola, förutom böcker, också brev.

– Vi har exempelvis ett brev från Zola till Gustaf af Geijerstam, från den 8 september 1891, där Zola med sin mycket vackra handstil skriver om ett porträtt han ska skicka till den svenska författaren, berättar Anders Larsson.

Eva Lundgren

Forskare måste våga säga emot och kritisera

Gästkrönikan **FORSKNINGSFUSK** har varit en het fråga under våren. Framst är det en sydkoreansk stamcells-forskare och en norsk cancerforskare som har orsakat uppståndelse. Men även i Sverige har utredningar pågått om misstänkt fusk.

Många tror att det är en enkel sak att avgöra om en forskare har fuskat eller inte. I vissa fall kan det vara så, till exempel när påhittade för-sökspersoner – som i det norska fallet – uppges ha samma födelsedatum. Men ofta är saken inte så genomskinlig.

Det finns inte bara praktiska utan även teoretiska problem i sammanhanget. Ett av dem är hur forskningsfusk, vetenskaplig oredlighet eller brott mot god vetenskaplig sed bör definieras. Detta har diskuterats i många länder, och det råder oenighet om hur vida eller snäva definitionerna bör vara.

En av mina favoritdefinitioner av vetenskaplig oredlighet är den danska som lyder så:

”Handlinger eller undladelser, hvorved der i forskning sker forfalskning eller forvridning af det videnskabelige budskab eller grov vildledning om en persons indsats i forskningen.”

DENNA KORTA FORMULERING inrymmer nästan alla relevanta aspekter, inklusive oskicket att ta med personer som knappt har haft med arbetet att göra som författare till vetenskapliga artiklar. Dessutom är det inte bara handlingar utan också underlåtenhetssynder som berörs. Sådana kan till exempel vara att man undertrycker något som talar emot ens egen favorithypotes.

I Sverige har Vetenskapsrådet sedan fyra år tillbaka en expertgrupp för frågor om oredlighet i forskning. Den gäller alla vetenskapsområden. I riktlinjerna sägs att gruppens behandling av anmälningar ska ”utmytna i en bedömning av om den forskning som är föremål för anmälan bedrivits, eller dess resultat presenterats, på ett sätt som avviker från god vetenskaplig praxis”. Detta exemplifieras så:

”Avsteg från god vetenskaplig sed kan till exempel vara fråga om fabricering av data, stöld eller plagiering av data, hypoteser eller metoder utan angivande av källa, eller förvrängning av forskningsprocessen på annat sätt (t. ex. genom felaktig inklusion eller exklusion av data, eller genom missvisande analys av data som förvränger tolkningen).”



FOTO: EMIL MALMBORG, SYDSVENSKAN, BILD MALMO

» ...avsteg från god praxis måste rapporteras, inte främst för att få någon straffad utan för att hindra att felet upprepas. «

Mycket av detta är taget från det tidigare Medicinska forskningsrådets riktlinjer, men en viktig sak är ny: Expertgruppen ska bara ta ställning till vad som verkligen har ägt rum, inte till om forskaren har haft avsikt att bedra. Detta är viktigt, bland annat för att en bättre ordning ska kunna skapas på längre sikt. Om utredningar om vetenskaplig oredlighet bara går ut på att ”fria” eller ”fälla” en viss person är det risk för att fokus hamnar fel, på individen istället för på handlingen och dess konsekvenser.

Erfarna forskare som jag har intervjuat har på tal om fuskbekämpning nämnt Lex Maria i sjukvården och incidentrapporteringen inom flygvapnet. Båda dessa regler innebär att avsteg från god praxis måste rapporteras, inte främst för att få någon straffad utan för att hindra att felet upprepas.

EN FARHÅGA som ibland har luftats är att krav på god vetenskaplig sed kan leda till att nydanande forskning kvävs i sin linda och obekväma resultat tystas ner eller förbjuds. Även detta problem har danskarna tänkt på. De har slagit fast att det är helt i sin ordning att en forskare för fram teorier och hypoteser som kan visa sig vara felaktiga. Forskningens framsteg lever av att forskare vågar slåss för nya teorier och att andra forskare vågar kritisera och säga emot. Det är inte oredligt att lägga fram teorier eller hypoteser som kan visa sig felaktiga. Man måste som forskare inte ha rätt, men man måste ha försökt få fram sanningen. Och man får inte ge en förskönande beskrivning av det arbete man utfört.

DET FINNS MÅNGA principiella problem inom det fält jag har berört. En av alla de frågor som borde undersökas närmare är vad som händer med forskningen om man tillämpar den ena eller den andra definitionen av vetenskaplig oredlighet och god forsknings-sed.

Det främsta motivet för att syssla med dessa frågor är, enligt min mening, att säkra forskningsproduktens tillförlitlighet, inte att rota i forskarens karaktär eller avsikter. Sådant kan bara tankeläsare uttala sig säkert om.

Birgitta Forsman

DOCENT I FORSKNINGSETIK OCH FÖRFATTARE, LUND
AVGÅENDE LEDAMOT I VR:S EXPERTGRUPP